

Zazielenienie

Rolniku!

Sprawdź, co to dla Ciebie oznacza

Wstęp

Niniejsza broszura wyjaśnia, jakie są zasady zazielenienia w roku 2018 i co mogą one oznaczać dla Ciebie.

W 2018 r. w ramach płatności za zazielenienie wprowadzono następujące zmiany.

W ramach dywersyfikacji upraw

- Z wymogu dywersyfikacji upraw zwolnione są gospodarstwa, w których więcej niż 75% gruntów ornych to trawy lub inne pastewne rośliny zielne lub grunt ugorowany lub uprawy roślin strączkowych lub połączenie powyższych – niezależnie od powierzchni pozostałych gruntów ornych.
- *Uprawa mieszana* - za jedną uprawę uznawane są obszary, na których prowadzone są obok siebie odrębne uprawy, z których każda ma powierzchnię mniejszą niż 0,1 ha.
- *Mieszanka* – obszary, na których wysiewane są mieszanki nasion uznawane są za oddzielne uprawy, pod warunkiem, że możliwe jest ustalenie, że gatunki z różnych mieszanek nasion różnią się od siebie (nie dotyczy to mieszanek zaliczanych do kategorii trawy i inne pastewne rośliny zielne, czyli np. mieszanek bobowatych drobnonasiennych z trawą, mieszanki traw).
- Uprawa pszenicy orkisz (*Triticum spelta*) – stanowi odrębną uprawę.

W ramach obszarów proekologicznych (EFA)

- Za elementy EFA uznawane są elementy krajobrazu oraz strefy buforowe i miedze, jeżeli przylegają do obszaru proekologicznego bezpośrednio przylegającego do gruntów ornych gospodarstwa. Za obszary EFA uznaje się elementy krajobrazu, które są położone w pasie o szerokości 5 m wokół gruntów ornych.
- Ujednolicenie parametrów/wielkości elementów EFA:
  - dla żywopłotów, pasów zadrzewionych i rowów maksymalna szerokość wynosi 10 m,
  - dla oczek wodnych oraz zagajników śródpolnych, włączając w to drzewa, krzewy i kamienie, maksymalna wielkość wynosi 0,30 ha,
  - dla stref buforowych i miedz połączonych w jedną kategorię określono limit 20 m szerokości,
  - dla pasów gruntów kwalifikujących się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (bez produkcji) zwiększono maksymalną szerokość do 20 metrów.
- W przypadku posiadania w gospodarstwie elementów przekraczających maksymalne wielkości/szerokości dla obszarów EFA, rolnik może wykorzystać taki element jako EFA, ale tylko do wielkości określonej w przepisach UE.
- Zmieniono współczynnik przekształcenia dla rowu z 3 na 5, współczynniki ważenia: dla zagajników o krótkiej rotacji z 0,3 na 0,5 oraz dla roślin wiążących azot z 0,7 na 1.
- Wprowadzono zakaz stosowania środków ochrony roślin (w tym zaprawy nasion) na: gruntach ugorowanych, pasach gruntów kwalifikujących się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (z produkcją), międzyplonach ścierniskowych, międzyplonach ozimych, wsiewkach trawy lub bobowatych drobnonasiennych w uprawę główną, uprawach wiążących azot, w okresie utrzymywania ich jako elementu EFA.
- Wydłużono okres utrzymywania międzyplonów/okrywy zielonej do 8 tygodni. Wprowadzono dwie możliwości realizacji wymogu utrzymywania międzyplonu ścierniskowego.
- Za obszary EFA uznawane są wsiewki trawy lub bobowatych drobnonasiennych w uprawę główną.
- Z wymogu utrzymywania obszarów proekologicznych zwolnione są gospodarstwa, w których więcej niż 75% gruntów ornych to trawy lub inne pastewne rośliny zielne lub grunt ugorowany lub uprawy roślin strączkowych lub połączenie powyższych – niezależnie od powierzchni pozostałych gruntów ornych.

W roku 2018 wszyscy rolnicy ubiegający się o jednolitą płatność obszarową otrzymają płatność z tytułu realizacji praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, czyli tzw. płatność za zazielenienie. Praktyki zazielenienia nie są bezwzględnie obowiązkowe dla wszystkich rolników. Oznacza to, że nie wszystkie gospodarstwa muszą realizować praktyki zazielenienia, na które składają się: dywersyfikacja upraw, utrzymywanie trwałych użytków zielonych (w tym wartościowych pod względem środowiskowym) i utrzymywanie obszarów proekologicznych.

Jeżeli masz zamiar ubiegać się o jednolitą płatność obszarową, ważne jest, abyś wiedział o zasadach zazielenienia.

W przypadku, gdy rolnik będąc zobowiązany do realizacji praktyk zazielenienia nie będzie ich realizował, skutkować to będzie zmniejszeniem powierzchni kwalifikującej się do przyznania płatności za zazielenienie. Ponadto, mogą być stosowane

wobec niego dodatkowe kary administracyjne. Wysokość takiej kary od 2018 r. może wykraczać poza kwotę zazielenienia (o maksymalnie 25%) i spowodować zmniejszenie innych płatności.

W przypadku stwierdzenia, że przez trzy lata rolnik nie spełniał wymogów w zakresie dywersyfikacji upraw lub utrzymania obszarów proekologicznych EFA, w kolejnych latach zmniejsza się powierzchnię kwalifikowaną do obliczania płatności z tytułu zazielenienia o dwukrotność powierzchni zmniejszenia wynikającego z niespełnienia wymogu dywersyfikacji upraw

Gdy wniosek jest składany w formie elektronicznej za pośrednictwem aplikacji eWniosekPlus, aplikacja na bieżąco podpowiada możliwość wykorzystania określonych elementów EFA (np. zadeklarowane do płatności ugory) oraz prezentuje wartości referencyjne. Na bieżąco prezentowane są podpowiedzi i komunikaty o stwierdzonych brakach lub błędach we wniosku. Dodatkowo dostępny jest na stronie internetowej ARiMR (www.arimr.gov.pl) kalkulator dotyczący płatności za zazielenienie.

Aby otrzymać płatność za zazielenienie konieczne jest przestrzeganie trzech obowiązkowych praktyk zazielenienia.

Do praktyk zazielenienia należą:

■ **Dywersyfikacja upraw**

Jeżeli nie kwalifikujesz się do wyłączenia z tego obowiązku, a posiadasz w swoim gospodarstwie:

- ✓ co najmniej 10 ha gruntów ornych - musisz prowadzić minimum 2 różne uprawy, a powierzchnia uprawy głównej nie może przekraczać 75% gruntów ornych,
- ✓ powyżej 30 ha gruntów ornych - musisz prowadzić co najmniej 3 różne uprawy, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 75% gruntów ornych, a dwie uprawy główne łącznie nie mogą zajmować więcej niż 95% gruntów ornych.

■ **Obszary proekologiczne**

Jeżeli nie kwalifikujesz się do wyłączenia z tego obowiązku, a posiadasz w swoim gospodarstwie więcej niż 15 ha gruntów ornych, zobowiązany jesteś do przeznaczania co najmniej 5% gruntów ornych w gospodarstwie na obszary proekologiczne.

■ **Trwałe użytki zielone**

Jeżeli posiadasz wyznaczone trwałe użytki zielone, położone na obszarach Natura 2000, obowiązuje Cię zakaz ich przekształcania, w tym zaorywania, gdyż są to trwałe użytki zielone wartościowe pod względem środowiskowym.

Jeśli posiadasz trwałe użytki zielone, które nie są wartościowe pod względem środowiskowym, wówczas obowiązuje Cię zakaz ich przekształcania, w tym zaorywania, ale tylko wtedy, gdy stosunek trwałych użytków zielonych do wszystkich użytków rolnych w danym roku dla całego kraju zmniejszy się o więcej niż 5% w odniesieniu do wskaźnika referencyjnego, ustalonego.

Rolnicy gospodarujący na obszarach Natura 2000 lub na gruntach objętych ramową dyrektywą wodną będą otrzymywać płatność za zazielenienie, pod warunkiem realizacji praktyk zazielenienia zgodnie z celami dyrektywy ptasiej, siedliskowej oraz ramowej dyrektywy wodnej. W przypadku gospodarstw ekologicznych, otrzymanie płatności za zazielenienie nie będzie wiązało się z koniecznością dokonania jakichkolwiek zmian w sposobie gospodarowania, o ile na wszystkich gruntach produkcja prowadzona jest zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym, co potwierdza jednostka certyfikująca. Jeżeli tylko na części gruntów prowadzona jest produkcja metodami ekologicznymi, rolnik zobowiązany jest do realizacji praktyk zazielenienia, z tym, że realizacja praktyk w zakresie dywersyfikacji upraw i obowiązku utrzymywania obszarów proekologicznych zależy od powierzchni gruntów ornych nieobjętych produkcją metodami ekologicznymi.

To, co będziesz musiał zrobić, aby spełnić warunki zazielenienia, zależy od posiadanej przez Ciebie powierzchni użytków rolnych i od tego, co na nich uprawiasz. Przejdź przez dalsze etapy, aby dowiedzieć się więcej.

Do jednolitej płatności obszarowej kwalifikują się: grunty orne, trwałe użytki zielone, uprawy trwałe, zagajniki o krótkiej rotacji oraz obszary zalesione po roku 2008 w ramach schematu pomocowego „Zalesianie gruntów rolnych” realizowanego w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013) oraz w ramach działania „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów” (PROW 2014-2020), które w roku 2008 uprawnione były do przyznania płatności bezpośrednich.

- **grunty orne** - oznaczają grunty uprawiane w celu produkcji roślinnej lub obszary dostępne dla produkcji roślinnej, ale ugorowane, bez względu na to, czy grunty te znajdują się pod uprawą szklarniową lub pod stałym bądź ruchomym przykryciem.
- **trwałe użytki zielone i pastwiska trwałe** - oznaczają grunty wykorzystywane do uprawy traw lub innych pastewnych roślin zielnych rozsiewających się naturalnie (samosiewnych) lub uprawianych (wysiewanych), które nie były objęte płodozmianną danego gospodarstwa rolnego przez okres pięciu lat lub dłużej; mogą one obejmować inne gatunki, takie jak krzewy lub drzewa, które mogą nadawać się do wypasu, pod warunkiem że zachowano przewagę traw i innych pastewnych roślin zielnych.
Przewaga traw i innych roślin zielnych oznacza, że rośliny te pokrywają ponad 50% obszaru kwalifikującej się powierzchni działki rolnej.
- **uprawy trwałe** - oznaczają uprawy niepodlegające płodozmiannie, inne niż trwałe użytki zielone i pastwiska trwałe. Uprawy te zajmują grunty przez okres pięciu lat lub dłużej i zalicza się do nich rośliny zdrewniałe dające powtarzające się zbiory w postaci owoców oraz uprawy wieloletnie roślin niezdrewniałych, zajmujących grunt przez pięć lat lub dłużej i dających powtarzające się zbiory w postaci samej rośliny. Do upraw trwałych zalicza się zagajniki o krótkiej rotacji i szkółki.
  - ✓ szkółki - rośliny uprawiane na otwartym powietrzu w celu późniejszego ich przesadzenia. Zaliczamy do nich: szkółki winorośli i podkładek, szkółki drzew i krzewów owocowych, szkółki roślin ozdobnych, komercyjne szkółki drzew leśnych z wyłączeniem rosnących w lesie szkółek przeznaczonych na potrzeby własne gospodarstwa rolnego, szkółki drzew i krzewów do sadzenia w ogrodach, parkach, na poboczach dróg i na wałach (na przykład sadzonki żywopłotu, róże i inne krzewy ozdobne, ozdobne drzewa i krzewy iglaste), w tym we wszystkich przypadkach ich kłaczka, rozłogi i młode sadzonki;
  - ✓ zagajniki o krótkiej rotacji – powierzchnie, na których prowadzona jest uprawa gatunków z rodzaju wierzba (*Salix* sp.), z rodzaju brzoza (*Betula* sp.) oraz z rodzaju topola (*Populus* sp.).

Do jednolitej płatności obszarowej mogą kwalifikować się grunty, na których położone są lotniska, boiska sportowe lub pola golfowe, jeśli grunty te są wykorzystywane głównie do prowadzenia działalności rolniczej, a jej prowadzenie nie jest utrudnione przez intensywność, charakter, okres trwania i harmonogram działalności pozarolniczej.

Przy wykorzystaniu powyższych informacji określ, ile jest gruntów ornych w Twoim gospodarstwie.

Przy ustaleniu powierzchni gruntów ornych, na których należy realizować praktyki zazielenienia uwzględnia się również grunty orne, które nie są zgłaszane do płatności.

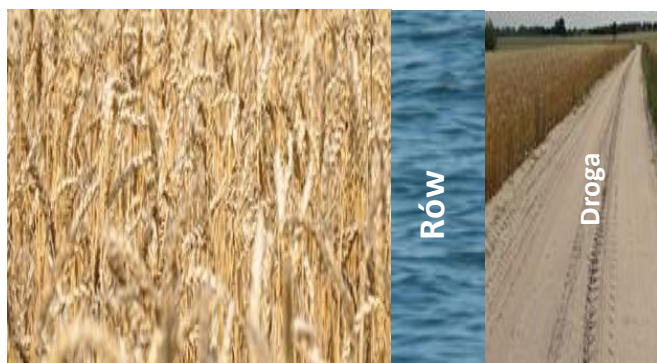
Ustalając powierzchnię gruntów ornych należy od powierzchni wszystkich użytków rolnych odjąć powierzchnie zajmowane przez:

- trwałe użytki zielone,
- uprawy trwałe (zajmują grunty przez okres 5 lat lub dłużej), w tym: zagajniki o krótkiej rotacji,
- zalesienia dokonane po roku 2008 w ramach schematu pomocowego „Zalesianie gruntów rolnych” realizowanego w ramach PROW 2007-2013 oraz w ramach działania „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów” (PROW 2014-2020).

Do powierzchni gruntów ornych należy dodać powierzchnie zajmowane przez elementy krajobrazu, kwalifikujące się do jednolitej płatności obszarowej i położone w obrębie gruntów ornych. Zalicza się do nich elementy podlegające zachowaniu w ramach dobrej kultury rolnej, tj. rowy do 2 m szerokości, drzewa będące pomnikami przyrody, oczka wodne o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m² oraz elementy krajobrazu kwalifikujące się do jednolitej płatności obszarowej, tj. powierzchnie zajęte przez nieutwardzone drogi dojazdowe, pasy zadrzewień, żywopłoty, ściany tarasów, jeżeli ich całkowita

szerokość nie przekracza 2 m. Do powierzchni gruntów ornych należy doliczyć także powierzchnie obiektów znajdujących się w obrębie tych gruntów, o ile ich łączna powierzchnia na działce nie przekracza 100 m², np. stogi siana.

Do powierzchni uprawy pszenicy w obu przypadkach należy dodać powierzchnię zajmowaną przez rów, jeżeli jego szerokość nie przekracza 2 m.

Stosowanie wymogów w zakresie zazielenienia nie jest obowiązkowe dla rolników, którzy:

- prowadzą działalność rolniczą na powierzchni gruntów ornych mniejszej niż 10 ha i nie posiadają trwałych użytków zielonych lub
- włączeni zostali do systemu dla małych gospodarstw, lub
- prowadzą w całym gospodarstwie produkcję metodami ekologicznymi, zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym.

Z realizacji praktyk zazielenienia możliwe jest także wyłączenie rolników, którzy na części gruntów ornych w gospodarstwie prowadzą produkcję ekologiczną pod warunkiem, że pozostała powierzchnia gruntów ornych zajmuje powierzchnię mniejszą niż 10 ha i rolnicy ci nie posiadają w swoim gospodarstwie trwałych użytków zielonych.

Jeżeli na podstawie powyższych warunków nie jesteś zwolniony z wymogów zazielenienia, porównaj ustaloną przez Ciebie powierzchnię gruntów ornych z powierzchnią w poniższej tabeli, aby dowiedzieć się, do realizacji których praktyk zazielenienia jesteś zobowiązany.

Jeżeli powierzchnia Twoich gruntów ornych w danym roku wyniesie:	Czy musisz stosować dywersyfikację upraw?	Czy musisz posiadać obszary proekologiczne?
mniej niż 10 ha	Nie	Nie
od 10 ha do 15 ha	Prawdopodobnie TAK Sprawdź w dalszej części	Nie
więcej niż 15 ha	Prawdopodobnie TAK Sprawdź w dalszej części	Prawdopodobnie TAK Sprawdź w dalszej części

Od ustalonej powyżej powierzchni gruntów ornych odejmij te, na których prowadzona jest produkcja metodami ekologicznymi, zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym, gdyż:

- ✓ jeżeli posiadasz np. 17 ha gruntów ornych, a uprawy ekologiczne zajmują 8 ha, wówczas jesteś zwolniony z praktyk dywersyfikacji i obowiązku utrzymywania obszarów proekologicznych,
- ✓ jeżeli posiadasz np. 17 ha gruntów ornych, a uprawy ekologiczne zajmują 6 ha, wówczas nie jesteś zwolniony z praktyk dywersyfikacji, a jedynie nie masz obowiązku utrzymywania obszarów proekologicznych,
- ✓ jeżeli posiadasz np. 17 ha gruntów ornych, a uprawy ekologiczne zajmują 1 ha, wówczas nie jesteś zwolniony z praktyk dywersyfikacji i masz obowiązek utrzymywania obszarów proekologicznych.

Przykład:

Dwa gospodarstwa - w każdym powierzchnia użytków rolnych wynosi 100 ha i na części użytków rolnych jest prowadzona produkcja metodami ekologicznymi, zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym.

Rolnik prowadzący gospodarstwo jest zwolniony z praktyki dywersyfikacji i obowiązku utrzymywania obszarów proekologicznych.

Rolnik prowadzący gospodarstwo nie jest zwolniony z praktyki dywersyfikacji i ma obowiązek utrzymywania obszarów proekologicznych.

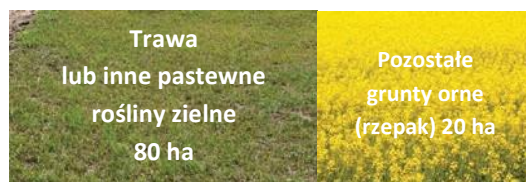

Jeżeli z wymienionej wyżej tabeli wynika, że prawdopodobnie powinieneś realizować praktykę dywersyfikacji upraw, sprawdź czy Twoje gospodarstwo nie podlega dodatkowym wyłączeniom ze stosowania tej praktyki.

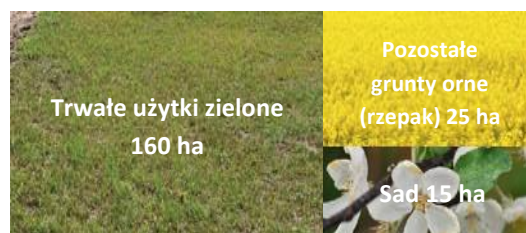
Dodatkowe wyłączenia z obowiązku dywersyfikacji upraw

W przypadku, gdy Twoje grunty orne zajmują powierzchnię 10 ha lub więcej, wciąż możesz być zwolniony z konieczności realizacji praktyki dywersyfikacji upraw, jeżeli Twoje gospodarstwo spełnia przynajmniej jeden z poniższych warunków:

- więcej niż 75% **gruntów ornych** jest:
  - ✓ wykorzystywanych do produkcji trawy lub innych pastewnych roślin zielonych lub
  - ✓ ugorowanych, lub
  - ✓ wykorzystywanych do uprawy roślin strączkowych, lub
  - ✓ stanowi sumę powyższych upraw.

- więcej niż 75% **kwalityfikujących się użytków rolnych**:
  - ✓ stanowią trwałe użytki zielone
  - ✓ jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych pastewnych roślin zielonych lub
  - ✓ stanowi sumę powyższych upraw.

- więcej niż 50% powierzchni w ramach zadeklarowanych gruntów ornych w danym roku nie zostało przez Ciebie zadeklarowanych w roku poprzednim, a na wszystkich gruntach ornych w danym roku uprawiane są inne uprawy w porównaniu do upraw w poprzednim roku kalendarzowym.

Powierzchnia rowu nr 1 (do 2 m szerokości) powinna być wliczona do działki z uprawą trawy lub innych pastewnych roślin zielonych. Powierzchnia rowu nr 2 (o szerokości do 2 m) po połowie powinna być wliczona do obu działek rolnych.

Możliwa jest realizacja dywersyfikacji upraw poprzez praktykę równoważną w ramach działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020, poprzez realizację wymogu: „Zastosowanie minimum 4 upraw* w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie, w tym udział głównej uprawy, oraz łącznie zbóż w strukturze zasiewów nie może przekraczać 65% i udział każdej uprawy nie może być mniejszy niż 10%.

* uprawa – zdefiniowana w art. 44 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013”, w ramach Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone.

Jeżeli żadne z wyłączeń nie dotyczy Ciebie, sprawdź, w jaki sposób należy spełnić warunki praktyki dywersyfikacji.

Jeżeli Twoje gospodarstwo nie jest zwolnione z obowiązku dywersyfikacji upraw, zobowiązany jesteś do utrzymywania odpowiedniej liczby upraw i ich powierzchni na gruntach ornych. Przeprowadzanie kontroli na miejscu dotyczące spełnienia przez rolnika obowiązku dywersyfikacji upraw, przypada na okres od dnia 15 maja do dnia 15 lipca danego roku. Kontrola na miejscu określi powierzchnię każdej uprawy, która jest obecna na polu na podstawie samej uprawy lub resztek poźniowych (np. ściernisk i innych pozostałości roślin uprawnych), pod warunkiem, że te pozostałości stanowią wyraźny i jednoznaczny dowód prowadzenia danej uprawy. Wymóg dywersyfikacji uznaje się za spełniony nawet w przypadku, gdy w kontroli na miejscu stwierdzone zostaną inne uprawy niż te zadeklarowane we wniosku o przyznanie płatności, o ile zachowana została minimalna liczba upraw oraz ich progi powierzchniowe.

W poniższej tabeli wskazano wymaganą liczbę upraw oraz możliwy maksymalny procentowy udział powierzchni uprawy głównej.

Jeżeli powierzchnia gruntów ornych wyniesie:	Jesteś zobowiązany do prowadzenia:
od 10 ha do 30 ha	co najmniej 2 różnych upraw, a powierzchnia uprawy głównej nie może zajmować więcej niż 75% gruntów ornych
powyżej 30 ha	co najmniej 3 różnych upraw, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 75% gruntów ornych, a dwie uprawy główne łącznie nie mogą zajmować więcej niż 95% gruntów ornych

Do celów dywersyfikacji za **odrębną** uprawę uznaje się:

- rodzaj z klasyfikacji botanicznej upraw,
- formę ozimą i jarą tego samego rodzaju – stanowią odrębne uprawy,
- gatunek z rodzin kapustowatych (*Brassicaceae*), psiankowatych (*Solanaceae*) i dyniowatych (*Cucurbitaceae*),
- grunt ugorowany,
- trawę lub inne pastewne rośliny zielne.

Od roku 2018 za odrębną uprawę uznawana będzie:

- **pszenicę orkisz *Triticum spelta*,**
- **uprawa mieszana** – są uznane obszary, na których prowadzone są obok siebie odrębne uprawy, z których każda (np. marchew, pietruszka, seler, itd.) ma powierzchnię mniejszą niż 0,1 ha (ich łączna powierzchnia może być większa od 0,1 ha),
- **mieszanka** – obszary, na których wysiewane będą mieszanki nasion uznawane są za oddzielne uprawy, pod warunkiem, że możliwe będzie ustalenie, że gatunki z różnych mieszanek nasion różnią się od siebie (nie dotyczy to mieszanek zaliczanych do kategorii trawy i inne pastewne rośliny zielne, czyli np. mieszanek bobowatych drobnonasiennych z trawą, mieszanek traw), np. jeżeli w jednym gospodarstwie uprawiane są mieszanki: jęczmień jary z owsem siewnym, żyto ozime z wyką kosmatą, owies siewny z żytem jarym uprawy takie będą traktowane jako oddzielne uprawy.

Trawy lub inne pastewne rośliny zielne to wszystkie rośliny zielne, rosące tradycyjnie na naturalnych pastwiskach lub zazwyczaj zawarte w mieszankach nasion przeznaczonych do zasiewania pastwisk lub łąk, niezależnie od tego czy są wykorzystywane do wypasania zwierząt.

Na końcu broszury zamieszczone zostały przykładowe gatunki roślin kwalifikujące się do kategorii trawy lub inne pastewne rośliny zielne.

Do dywersyfikacji upraw liczony jest każdy rodzaj wg klasyfikacji botanicznej, np. przylegające do siebie uprawy cebuli zwyczajnej, cebuli wielopiętrowej, pora czy czosnku. Uprawy te w klasyfikacji botanicznej należą do jednego rodzaju (rodzaj czosnek), a więc stanowią jedną uprawę w kontekście dywersyfikacji. Natomiast w przypadku rodzin psiankowatych, kapustowatych i dyniowatych uprawa to każdy gatunek, np. do krzyżowych należy gorczyca czarna, jaki i gorczyca sarepska i każde z nich stanowi odrębny gatunek (gorczyca sarepska, gorczyca czarna), a więc każdy gatunek to odrębna uprawa.

Formy ozime i formy jare uważa się za odrębne uprawy, nawet, jeśli należą do tego samego rodzaju.

Oznacza to, że na przykład pszenicę ozimą oraz pszenicę jară traktujemy jako oddzielne uprawy, w kontekście dywersyfikacji upraw.

Uprawę pszenicy orkisz (*Triticum spelta*) uważa się za odrębną uprawę.

Mieszanek trawy i koniczyny uznaje się za grupę upraw „trawa lub inne pastewne rośliny zielne”, co oznacza, że nie jest to mieszanka.

Zasady dotyczące upraw mieszanych i mieszanek nasion

- Obszary, na których prowadzone są obok siebie odrębne uprawy, z których każda (np. marchew, seler, por, itd.) ma powierzchnię mniejszą niż 0,1 ha (ich łączna powierzchnia może być większa od 0,1 ha), są uznawane za jedną uprawę mieszaną.

Przykład:

Na powierzchni 0,3 ha gruntów ornych, na których uprawiane jest: 0,09 ha marchwi, 0,04 ha pietruszki, 0,08 ha cebuli, 0,09 ha ziemniaka, wszystkie te uprawy są uznawane za jedną uprawę mieszaną.

- Na obszarze, na którym stosuje się uprawę mieszaną polegającą na jednoczesnym prowadzeniu dwóch lub większej liczby upraw w oddzielnych rzędach, każdą uprawę liczy się jako oddzielną, jeżeli pokrywa ona co najmniej 25% tego obszaru.

Przykład:

Przy powierzchni 1 ha gruntów ornych, na których uprawiane są naprzemiennie 1 rząd pietruszki, 1 rząd marchwi i 1 rząd czosnku, poszczególne uprawy zajmują po 33,33% powierzchni i każdą z nich traktujemy jako uprawę.

Przykład:

Przy powierzchni 1 ha gruntów ornych, na których uprawiane są naprzemiennie 3 rzędy pietruszki, 1 rząd marchwi i 1 rząd czosnku, poszczególne uprawy zajmują: pietruszka - 60% powierzchni, a każda z pozostałych upraw stanowi 20%. Jako uprawę dla całej powierzchni uznajemy pietruszkę.

- Powierzchnię obszaru pokrytego oddzielnymi uprawami oblicza się dzieląc powierzchnię obszaru, na którym prowadzi się uprawę mieszaną, przez liczbę upraw pokrywających co najmniej 25% tego obszaru, niezależnie od faktycznego udziału danej uprawy na tym obszarze.
Oznacza to, że w pierwszym przypadku każda uprawa zajmuje 0,33 ha powierzchni (deklarujemy każdą uprawę odrębnie), w drugim przypadku pietruszka zajmuje 1 ha.
- Jeżeli żadna z roślin wchodzących w skład uprawy mieszanej (uprawianej w rzędach) nie pokrywa co najmniej 25% obszaru, uznaje się ją za uprawę mieszaną.
- Obszary, na których prowadzi się uprawę mieszaną, w której w główną uprawę wsiewa się drugą uprawę, uznaje się za obszary zajęte jedynie pod uprawę główną.
- Obszary, na których wysiewa się **mieszanek nasion** są uznawane za oddzielne uprawy, pod warunkiem, że można ustalić, że gatunki z różnych mieszanek nasion różnią się od siebie (nie dotyczy to mieszanek zaliczanych do kategorii trawy i inne pastewne rośliny zielne, czyli np. mieszanek bobowatych drobnonasiennych z trawą, mieszanek traw).

Przykład:

W jednym gospodarstwie uprawiane są mieszanki: jęczmień jary z owsem siewnym, żyto ozime z wyką kosmatą, owies siewny z żytem jarym. Każda z tych mieszanek będzie traktowana jako oddzielna uprawa.

- **Uprawy pod stałym lub ruchomym przykryciem** nie stanowią oddzielnej uprawy w kontekście dywersyfikacji upraw, w przypadku, gdy ta sama roślina uprawiana jest także w gruncie, np. ogórki uprawiane w jednym gospodarstwie w gruncie i w tunelu foliowym stanowią w kontekście dywersyfikacji upraw **jedną uprawę - ogórek**.
- Grunty z uprawą rośliny jednorocznej znajdujące się pod stałym lub ruchomym przykryciem uznaje się za grunty orne, o ile są one uprawiane w interakcji z glebą. Gospodarstwa posiadające tylko powierzchnie objęte uprawami znajdującymi się pod stałym lub ruchomym przykryciem, także podlegają obowiązkowi w zakresie zazielenienia związanym z dywersyfikacją upraw i utrzymywaniem obszarów proekologicznych (obszary EFA). W odniesieniu do tych gospodarstw mają zastosowanie

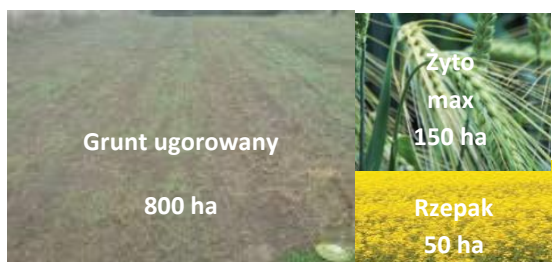

warunki (np. minimalna wielkość gospodarstwa podlegająca obowiązkowi w ramach dywersyfikacji, obowiązkowi utrzymywania obszarów EFA) oraz zwolnienia, przewidziane w prawodawstwie w zakresie zazielenienia.

- Każdy obszar, na którym rośliny są uprawiane bez interakcji z glebą (np. ze względu na podłoże w szklarni lub uprawę roślin w pojemnikach), nie kwalifikuje się do wsparcia w ramach systemów wsparcia bezpośredniego oraz uprawa ta nie jest uwzględniana przy sprawdzaniu wymogów dywersyfikacji upraw. W przypadku, gdy podłoże w szklarni tworzy całość z glebą (nie oddziela rośliny od gruntu), co umożliwia wykorzystywanie potencjału rolniczego gleby przez roślinę (np. korzenie rośliny przenikają przez podłoże i docierają do gleby), wtedy taka uprawa kwalifikuje się do wsparcia w ramach systemów wsparcia bezpośredniego, a powierzchnia tej uprawy uwzględniana jest przy sprawdzaniu wymogów w zakresie dywersyfikacji upraw.

Przestrzeganie maksymalnych udziałów procentowych dla upraw w plonie głównym nie jest obowiązkowe, jeżeli:

- ✓ trawa lub inne pastewne rośliny zielne albo grunt ugorowany zajmują w gospodarstwach więcej niż 75% gruntów ornych - pod warunkiem, że uprawa główna na pozostałych gruntach ornych nie zajmuje więcej niż 75% pozostałego gruntu ornego (z wyjątkiem przypadku, gdy ten pozostały obszar jest pokryty trawą lub innymi pastewnymi roślinami zielnymi lub stanowi grunt ugorowany).

Do celów obliczania udziału różnych upraw uwzględnia się tylko uprawy w plonie głównym, które są uprawiane co najmniej w okresie od dnia 15 maja do dnia 15 lipca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności (uprawy te należy deklarować we wniosku o przyznanie płatności). W celu obliczenia udziału upraw w kontekście dywersyfikacji upraw, daną powierzchnię gruntu ornego można uwzględnić tylko raz w jednym roku składania wniosków. Oznacza to, że w przypadku upraw następujących po sobie w jednym roku na tej samej powierzchni, w celu obliczenia udziału różnych upraw w kontekście dywersyfikacji zostanie uwzględniona tylko jedna uprawa, obecna na polu podczas wskazanego powyżej okresu.

Przy wykorzystaniu wszystkich powyższych informacji sprawdź czy w Twoim gospodarstwie spełniona jest praktyka dywersyfikacji upraw.

Jeżeli w Twoim gospodarstwie grunty orne (wyliczone zgodnie z opisem w rozdziale „Sprawdź, ile masz gruntów ornych”) zajmują co najmniej 10 ha, ale nie więcej niż 30 ha - sprawdź (zgodnie z poniższym wzorem) udział procentowy uprawy głównej, czyli takiej, która będzie zajmować największą powierzchnię.

$$\% \text{ uprawy głównej} = \frac{\text{powierzchnia uprawy głównej [ha]} * 100\%}{\text{powierzchnia gruntów ornych ogółem w gospodarstwie [ha]}}$$

Jeżeli Twoja planowana uprawa główna będzie prowadzona na maksymalnie 75% gruntów ornych, wówczas wymóg w zakresie praktyki dywersyfikacji upraw jest przez Ciebie spełniony.

Jeżeli Twoja planowana uprawa główna prowadzona będzie na powierzchni przekraczającej 75% gruntów ornych, w celu spełnienia praktyki dywersyfikacji upraw konieczne jest zmniejszenie powierzchni uprawy głównej.

Przykład 1:

Dwa gospodarstwa - w każdym powierzchnia użytków rolnych kwalifikujących się do jednolitej płatności obszarowej wynosi 14 ha, a powierzchnia gruntów ornych wynosi 10 ha.

Uprawa główna – 75% gruntów ornych.

Spełniona praktyka dywersyfikacji upraw.

Uprawa główna – 80% gruntów ornych.

Niespełniona praktyka dywersyfikacji upraw.

W obu gospodarstwach jednolita płatność obszarowa zostanie przyznana do powierzchni 14 ha. W przypadku gospodarstwa spełniającego warunek dywersyfikacji upraw płatność za zazielenienie będzie przyznana do 14 ha, natomiast w przypadku gospodarstwa, w którym nie jest realizowana praktyka dywersyfikacji upraw, powierzchnia kwalifikująca się do płatności za zazielenienie zostanie zmniejszona o 1 ha, a więc płatność za zazielenienie zostanie przyznana do 13 ha.

Sposób wyliczenia zmniejszenia powierzchni z tytułu dywersyfikacji upraw, w przypadku, gdy uprawa główna zajmuje więcej niż 75% gruntów ornych oraz sposób wyliczenia powierzchni kwalifikującej się do płatności za zazielenienie:

$$\text{Zmniejszenie powierzchni} = (\text{powierzchnia uprawy głównej} - 75\% \text{ powierzchni gruntów ornych}) * 2$$

$$\text{Powierzchnia kwalifikowana} = \text{powierzchnia użytków rolnych} - \text{zmniejszenie powierzchni}$$

Przykład 2:

Dwa gospodarstwa - w każdym powierzchnia użytków rolnych kwalifikujących się do jednolitej płatności obszarowej wynosi 14 ha, a powierzchnia gruntów ornych wynosi 12 ha.

Uprawa główna – 66,67% gruntów ornych.
Spełniony warunek dywersyfikacji upraw.

Uprawa główna – 83,33% gruntów ornych.
Niespełniony warunek dywersyfikacji upraw.

W obu gospodarstwach jednolita płatność obszarowa zostanie przyznana do powierzchni 14 ha. W przypadku gospodarstwa spełniającego warunek dywersyfikacji upraw płatność za zazielenienie będzie przyznana do 14 ha, natomiast w przypadku gospodarstwa, w którym nie jest realizowana praktyka dywersyfikacji upraw, powierzchnia kwalifikująca się do płatności za zazielenienie zostanie zmniejszona o 2 ha, a więc płatność za zazielenienie zostanie przyznana do 12 ha. Wyliczenia zgodnie z powyższym wzorem.

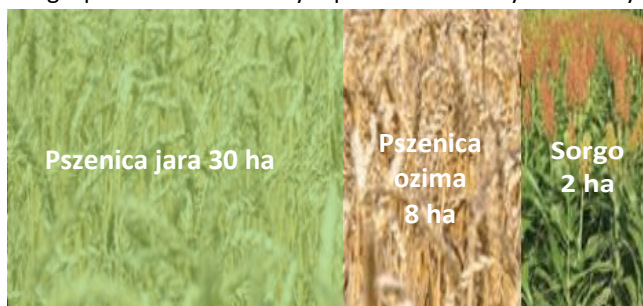
Jeżeli w Twoim gospodarstwie grunty orne (wyliczone zgodnie z opisem w rozdziale „Sprawdź, ile masz gruntów ornych”) zajmują więcej niż 30 ha - sprawdź udział procentowy uprawy głównej, czyli takiej, która będzie zajmować największą powierzchnię. Dodatkowo sprawdź (wzór poniżej) czy powierzchnia dwóch upraw głównych nie przekracza 95% gruntów ornych.

$$\% \text{ dwóch upraw głównych} = \frac{\text{powierzchnia dwóch upraw głównych [ha]} * 100\%}{\text{powierzchnia gruntów ornych ogółem w gospodarstwie [ha]}}$$

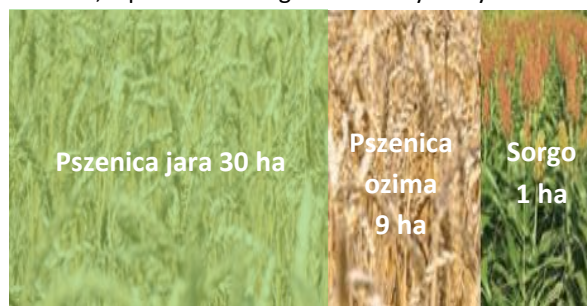
Jeżeli Twoja planowana uprawa główna będzie prowadzona na maksymalnie 75% gruntów ornych, a powierzchnia dwóch głównych upraw stanowić będzie nie więcej niż 95% gruntów ornych, wówczas wymóg w zakresie praktyki dywersyfikacji upraw jest przez Ciebie spełniony. Jeżeli Twoja planowana uprawa główna prowadzona będzie na powierzchni przekraczającej 75% gruntów ornych lub powierzchnia dwóch głównych upraw stanowić będzie więcej niż 95% gruntów ornych, w celu spełnienia praktyki dywersyfikacji upraw konieczne jest zmniejszenie powierzchni uprawy głównej lub powierzchni dwóch upraw głównych.

Przykład 1:

Dwa gospodarstwa - w każdym powierzchnia użytków rolnych wynosi 50 ha, a powierzchnia gruntów ornych wynosi 40 ha.

Uprawa główna – 75% gruntów ornych. Dwie uprawy główne – 95% gruntów ornych. Spełniony warunek dywersyfikacji upraw.

Uprawa główna – 75% gruntów ornych. Dwie uprawy główne – 97,5% gruntów ornych. Niespełniony warunek dywersyfikacji upraw.

W obu gospodarstwach jednolita płatność obszarowa zostanie przyznana do powierzchni 50 ha. W przypadku gospodarstwa spełniającego warunek dywersyfikacji płatność za zazielenienie będzie przyznana do 50 ha, natomiast w przypadku gospodarstwa, w którym nie jest realizowana praktyka dywersyfikacji upraw, powierzchnia kwalifikująca się do płatności za zazielenienie zostanie zmniejszona o 5 ha, a więc płatność z tytułu zazielenienia zostanie przyznana do 45 ha.

Sposób wyliczenia zmniejszenia powierzchni z tytułu dywersyfikacji upraw, w przypadku, gdy dwie uprawy główne zajmują więcej niż 95% gruntów ornych oraz sposób wyliczenia powierzchni kwalifikującej się do płatności z tytułu zazielenienia:

$$\text{Zmniejszenie powierzchni} = (\text{powierzchnia dwóch upraw} - 95\% \text{ powierzchni gruntów ornych}) * 5$$

$$\text{Powierzchnia kwalifikowana} = \text{powierzchnia użytków rolnych} - \text{zmniejszenie powierzchni}$$

Przykład 2:

Dwa gospodarstwa - w każdym powierzchnia użytków rolnych kwalifikujących się do jednolitej płatności obszarowej wynosi 100 ha, a powierzchnia gruntów ornych wynosi 90 ha.

Żyto ozime 67 ha

Kukurydza
18 ha

Burak
5 ha

Żyto ozime 70 ha

Kukurydza
16 ha

Burak
4 ha

Uprawa główna – 74,44% gruntów ornych. Dwie uprawy główne – 94,44% gruntów ornych. **Spełniony warunek dywersyfikacji upraw.**

Uprawa główna – 77,78% gruntów ornych. Dwie uprawy główne – 95,56% gruntów ornych. **Niespełniony warunek dywersyfikacji upraw.**

W obu gospodarstwach jednolita płatność obszarowa zostanie przyznana do powierzchni 100 ha. W przypadku gospodarstwa spełniającego warunek dywersyfikacji upraw, płatność za zazielenienie będzie przyznana do 100 ha, natomiast w przypadku gospodarstwa, w którym nie jest realizowana praktyka dywersyfikacji upraw, powierzchnia kwalifikująca się do płatności za zazielenienie zostanie zmniejszona o 5 ha, a więc płatność za zazielenienie zostanie przyznana do 95 ha.

Sposób wyliczenia zmniejszenia powierzchni z tytułu dywersyfikacji upraw, w przypadku, gdy uprawa główna stanowi więcej niż 75% gruntów ornych i dwie uprawy główne zajmują więcej niż 95% gruntów ornych oraz sposób wyliczenia powierzchni kwalifikującej się do płatności za zazielenienie:

$$\text{Zmniejszenie powierzchni} = (\text{powierzchnia dwóch upraw głównych} - 95\% \text{ powierzchni gruntów ornych}) * 5 + (\text{powierzchnia uprawy głównej} - 75\% \text{ powierzchni gruntów ornych})$$

$$\text{Powierzchnia kwalifikowana} = \text{powierzchnia użytków rolnych} - \text{zmniejszenie powierzchni}$$

W przypadku stwierdzenia, że przez trzy lata rolnik nie spełniał wymogów w zakresie dywersyfikacji upraw, w kolejnych latach zmniejsza się powierzchnię kwalifikowaną do obliczania płatności za zazielenienie o dwukrotność powierzchni zmniejszenia wynikającego z niespełnienia wymogu dywersyfikacji upraw.

Obszary proekologiczne (EFA)

Jeżeli posiadasz w swoim gospodarstwie więcej niż 15 ha gruntów ornych, prawdopodobnie będziesz zobowiązany do przeznaczenia co najmniej 5% gruntów ornych w gospodarstwie na obszary proekologiczne.

Podstawą do wyliczenia 5% powierzchni EFA jest suma powierzchni zatwierdzonych gruntów ornych znajdujących się w gospodarstwie oraz, w stosownych przypadkach, powierzchnia poszczególnych elementów EFA, takich jak: strefy buforowe, zagajniki o krótkiej rotacji, obszary zalesione po 2008 r. w ramach PROW oraz elementów krajobrazu, które nie zostały wliczone do powierzchni kwalifikującej się do jednolitej płatności obszarowej (elementy kwalifikujące się do jednolitej płatności obszarowej: elementy krajobrazu podlegające zachowaniu w ramach norm, tj. rowy do 2 m szerokości, oczka wodne w

rozumieniu przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m², drzewa będące pomnikami przyrody, objęte ochroną).

Do powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie należy doliczyć powierzchnię dla poniżej wskazanych obszarów:

- elementy krajobrazu:
  - ✓ **żywoploty i pasy zadrzewione** – o maksymalnej szerokości do 10 m, chyba że ich szerokość nie przekracza 2 m i została wliczona do działki rolnej; po zastosowaniu współczynnika przekształcenia,
  - ✓ **drzewa wolnostojące** – o średnicy korony minimum 4 m, chyba że drzewa zostały wliczone do działki rolnej; po zastosowaniu współczynnika przekształcenia,
  - ✓ **zadrzewienia liniowe** – obejmujące drzewa o średnicy korony minimum 4 m; odległość między koronami drzew nie powinna przekraczać 5 m (elementy te nie mogą stanowić części lasu); po zastosowaniu współczynnika przekształcenia,
  - ✓ **zagajniki śródpolne** obejmujące drzewa krzewy lub kamienie, o maksymalnej powierzchni do 0,3 ha z obiektów nie większych niż 0,5 ha (elementy te nie mogą stanowić części lasu) chyba, że łączna powierzchnia skupisk zadrzewień nie przekracza 0,01 ha i została wliczona do działki rolnej,
  - ✓ **oczka wodne** o maksymalnej wielkości zaliczanej do EFA wynoszącej 0,3 ha z obiektów nie większych niż 1 ha, z wyłączeniem zbiorników zawierających elementy betonowe lub plastik, chyba, że powierzchnia oczka wodnego jest mniejsza niż 100 m² i została wliczona do działki rolnej. Do powierzchni oczka wodnego wliczana jest strefa z roślinnością nadbrzeżną,
  - ✓ **rowy** włączając otwarte ciekі wodne służące do nawadniania i odwadniania o maksymalnej szerokości 10 m z wyłączeniem kanałów wykonanych z betonu; po zastosowaniu współczynnika przekształcenia,
- **strefy buforowe i miedze śródpolne** o szerokości od 1 m do 20 m, na których nie jest prowadzona produkcja rolna, chyba że strefa została wliczona do działki rolnej; po zastosowaniu współczynnika przekształcenia,
- **obszary z zagajnikami o krótkiej rotacji** bez stosowania środków ochrony roślin i stosowaniu nawożenia mineralnego w dopuszczalnych dawkach,
- **obszary zalesione po 2008 roku w ramach PROW 2007-2013** (zalesienia na gruntach rolnych) i PROW 2014-2020, które kwalifikowały się (zapewniły rolnikowi prawo) do jednolitej płatności obszarowej w 2008 r.

Przykład 1:

Gospodarstwo rolnika składa się z: 45 ha gruntów ornych, 5 ha zagajnika o krótkiej rotacji. Podstawa do wyliczenia 5% obszaru proekologicznego (EFA) wynosi 50 ha. W związku z powyższym minimalna wymagana powierzchnia obszaru proekologicznego (EFA) wynosi 2,5 ha.

* Powierzchnię elementów liniowych (przylegających do gruntu ornego), tj. miedz śródpolnych i stref buforowych, zadrzewień liniowych itd. oraz drzew (przylegających do gruntu ornego) oblicza się poprzez pomnożenie faktycznej wielkości elementu EFA (długość lub sztuka) przez współczynnik przekształcenia.

- Obszary proekologiczne, co do zasady, powinny znajdować się na gruntach ornych danego gospodarstwa rolnego, z wyjątkiem:
  - ✓ obszarów gospodarstwa rolnego objętych zagajnikami o krótkiej rotacji,
  - ✓ obszarów zalesionych po 2008 r. w ramach PROW.
- W przypadku elementów krajobrazu i stref buforowych, obszary proekologiczne mogą również przylegać (dłuższą krawędzią) do gruntów ornych zadeklarowanych przez rolnika.

Przykład 2:

Żywopłot **może być** zaliczony, jako obszar proekologiczny.

Żywopłot **nie może być** zaliczony, jako obszar proekologiczny.

- Wszystkie elementy krajobrazu deklarowane jako obszary proekologiczne muszą być w posiadaniu rolnika.
- Elementy krajobrazu przylegające do gruntów ornych mogą być wykorzystane (deklarowane) do spełnienia wymogu utrzymywania obszarów EFA albo przez jednego albo przez kilku rolników według udziału będącego w ich dyspozycji.

- Elementy krajobrazu, które bezpośrednio przylegają do gruntu ornego oraz są położone w pasie o szerokości do 5 m wokół działki rolnej, mogą zostać uznane za obszary proekologiczne.
- Elementy krajobrazu znajdujące się na trwałych użytkach zielonych nie mogą być deklarowane jako element EFA. Niemniej jednak, te elementy krajobrazu mogą być zakwalifikowane do obszarów EFA, jeżeli bezpośrednio przylegają do gruntów ornych wzdłuż swojej najdłuższej krawędzi i zarówno elementy krajobrazu, jak i grunty są w posiadaniu rolnika.
- Uprawy wiążące azot oraz grunty ugorowane mogą być zaliczone jako uprawa w ramach dywersyfikacji upraw oraz jako obszar proekologiczny.

Jeżeli powierzchnia Twoich gruntów ornych przekracza 15 ha, możesz być zwolniony z konieczności utrzymywania obszaru proekologicznego (EFA).

Zwolnienie z konieczności utrzymywania obszaru proekologicznego (EFA) możliwe jest w przypadkach:

- w których więcej niż 75% **gruntów ornych** :
  - ✓ jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych pastewnych roślin zielnych,
  - ✓ jest ugorowanych,
  - ✓ jest wykorzystywanych do uprawy roślin strączkowych lub
  - ✓ stanowi sumę powyższych upraw.
- w których więcej niż 75% kwalifikujących się **użytków rolnych**:
  - ✓ stanowi trwałe użytki zielone,
  - ✓ jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych pastewnych roślin zielnych lub
  - ✓ stanowi sumę powyższych upraw.

Jeżeli na podstawie powyższych warunków nie zostałeś zwolniony z obowiązku praktyki utrzymywania obszarów proekologicznych, zobowiązany jesteś do przeznaczania na obszary proekologiczne (EFA) minimum 5% gruntów ornych w gospodarstwie.

Sprawdź (wg poniższego wzoru), jaka powierzchnia gruntów w Twoim gospodarstwie powinna być przeznaczona na obszary proekologiczne.

$$\text{Powierzchnia obszaru proekologicznego} = \frac{\text{powierzchnia gruntów ornych w gospodarstwie} * 5\%}{100\%}$$

Przykład:

Jeżeli w Twoim gospodarstwie grunty orne zajmują powierzchnię 24 ha, wówczas obszary proekologiczne powinny zajmować nie mniej niż 1,20 ha, po zastosowaniu współczynników przekształcenia i ważenia, o których mowa w dalszej części broszury.

Obszary proekologiczne (EFA)

- **grunty ugorowane** – na których w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 31 lipca w danym roku nie jest prowadzona produkcja rolna* - muszą od 5 lat pozostawać gruntami ornymi (po upływie tego terminu rolnik będzie mógł przywrócić grunty do produkcji).;

* Nieprowadzenie produkcji rolnej oznacza brak działalności rolniczej w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (i) rozporządzenia. (UE) nr 1307/2013 (tj.: brak produkcji, hodowli lub uprawy produktów rolnych, w tym zbiorów, dojenia, hodowli zwierząt oraz utrzymywania zwierząt do celów gospodarskich), bez uszczerbku dla wymogów określonych w ramach normy dobrej kultury rolnej dotyczącej obowiązku ustanowienia okrywy glebowej na obszarach erozyjnych. Dozwolone są działania zmierzające do stworzenia zielonej okrywy glebowej do celów różnorodności biologicznej, w tym siew mieszanki nasion dzikich kwiatów.

W przypadku gruntów ugorowanych**, uznaje się je za pozostające w stanie nadającym się do wypasu lub uprawy, jeżeli został na nich przeprowadzony przynajmniej jeden zabieg agrotechniczny mający na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanego roślinności, w terminie do dnia 31 października.

** grunty ugorowane, o których mowa w § 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2015 r. w sprawie obszarów uznawanych za obszary proekologiczne oraz warunków wspólnej realizacji praktyki utrzymania tych obszarów (Dz. U. poz. 354, z późn. zm.).

Na ugorach uznawanych za obszar proekologiczny obowiązuje:

- ✓ zakaz wysiewu i uprawy gatunków roślin na cele produkcyjne, w tym zakaz wypasu i koszenia,
- ✓ zakaz stosowania środków ochrony roślin w okresie utrzymania tego elementu EFA,

Ponadto dozwolone są działania zmierzające do stworzenia zielonej okrywy glebowej do celów różnorodności biologicznej, w tym siew mieszanki nasion dzikich kwiatów.

- **elementy krajobrazu**

❖ chronione w ramach norm Dobrej Kultury Rolnej*, również te, które przylegają do gruntów ornych:

- ✓ drzewa będące pomnikami przyrody, objęte ochroną na podstawie przepisów ustawy o *ochronie przyrody*,
  - ✓ oczka wodne w rozumieniu przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²,
  - ✓ rowy, których szerokość nie przekracza 2 m,
- *Określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 marca 2015 r. w sprawie norm w zakresie dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (Dz. U. poz. 344, z późn. zm.).

❖ pozostałe elementy krajobrazu spełniające kryteria:

- ✓ żywoptoty, pasy zadrzewione – o maksymalnej szerokości do 10 m. Elementy te nie mogą przylegać do lasu,
- ✓ pojedyncze drzewa - o średnicy korony minimum 4 m,
- ✓ zadrzewienia liniowe – obejmujące drzewa o średnicy korony minimum 4 m; odległość między koronami drzew nie powinna przekraczać 5 m. Elementy te nie mogą stanowić części lasu,
- ✓ zagajniki śródpolne obejmujące drzewa, krzewy lub kamienie, o maksymalnej powierzchni do 0,3 ha, z obiektów nie większych niż 0,5 ha. Elementy te nie mogą stanowić części lasu,
- ✓ oczka wodne o maksymalnej powierzchni do 0,3 ha, z obiektów nie większych niż 1 ha, z wyłączeniem zbiorników zawierających elementy betonowe lub plastik. W przypadku, gdy oczko wodne otacza roślinność nadbrzeżna, do powierzchni oczka wodnego (0,3 ha) wliczana jest strefa z roślinnością nadbrzeżną o szerokości do 10 m,
- ✓ rowy o maksymalnej szerokości 10 m, włączając otwarte ciek wodne służące do nawadniania i odwadniania, z wyłączeniem kanałów wykonanych z betonu,

Jeżeli podjąłeś zobowiązanie rolnośrodowiskowe w ramach wariantu 9.3 Utrzymanie 2 - metrowych miedz śródpolnych lub wariantu 9.4. Utrzymanie 5 - metrowych miedz śródpolnych (PROW 2007-2013):

- ✓ **po 2011 r. i kontynuujesz je w roku 2018** to obszar tych miedz śródpolnych **może być** zadeklarowany jako obszar proekologiczny (obszar EFA);
- ✓ **w 2011 r. i kontynuujesz je w roku 2018 (tylko w przypadku kontynuowania przejętego zobowiązania podjętego przed 15.03.2012 r.)** to obszar tych miedz śródpolnych **nie może być** zadeklarowany jako obszar proekologiczny (obszar EFA).

■ **zagajniki o krótkiej rotacji**, w których:

- ✓ obowiązuje zakaz stosowania środków ochrony roślin;
- ✓ stosowanie nawożenia mineralnego podlega ograniczeniu :
  - w pierwszym roku funkcjonowania plantacji – dawki nawozów mineralnych nie mogą przekraczać 20 kg/ha N, 20 kg/ha P₂O₅ i 40 kg/ha K₂O oraz
  - w roku następującym po zbiorze roślin – dawki nawozów mineralnych nie mogą przekraczać 80 kg/ha N, 30 kg/ha P₂O₅ i 80 kg/ha K₂O,
 co potwierdza rejestr stosowania nawożenia mineralnego prowadzony przez rolnika.

Gatunkami drzew, których uprawa w formie zagajnika o krótkiej rotacji będzie uznawana za obszar proekologiczny będą:

- ✓ gatunki z rodzaju wierzba (*Salix* sp.),
- ✓ gatunki z rodzaju brzoza (*Betula* sp.),
- ✓ topola czarna (*Populus nigra*) i jej krzyżówki.

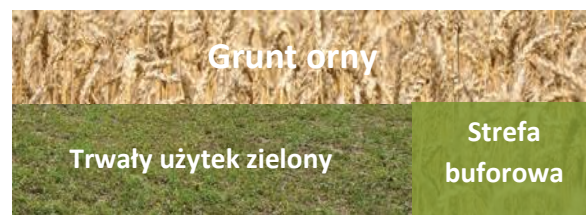
W przypadku zagajników, powierzchnia zaliczana do obszaru EFA stanowi jedynie 50% powierzchni rzeczywistej (*patrz-współczynniki ważenia i przekształcenia*).

■ **miedze śródpolne i strefy buforowe** (połączono te obiekty w jedną kategorię), w tym:

- ✓ strefy buforowe, z uwzględnieniem stref buforowych na trwałych użytkach zielonych, pod warunkiem, że różnią się one od przylegającej kwalifikującej się powierzchni użytków rolnych i spełniają wymagania w zakresie odległości w jakich stosuje się nawozy na gruntach rolnych graniczących z obiektami, określone na podstawie przepisów w sprawie minimalnych norm (5 m, 10 m, 20 m) lub,
- ✓ inne strefy buforowe i miedze śródpolne o szerokości nie mniejszej niż 1 m i nie większej niż 20 m, usytuowane na gruncie ornym lub przylegające do gruntu ornego, w taki sposób, że ich dłuższe krawędzie są równoległe do krawędzi ciek wodnego lub zbiornika wodnego.

Strefa buforowa **może być** zaliczona, jako obszar proekologiczny.

Strefa buforowa **nie może być** zaliczona, jako obszar proekologiczny.

Strefy buforowe mogą obejmować również pasy z nadbrzeżną roślinnością o szerokości do 10 m występujące wzdłuż cieków wodnych. Na strefach buforowych nie może być prowadzona produkcja rolna, niemniej jednak możliwy jest na nich wypas lub koszenie, pod warunkiem, że strefę będzie można odróżnić od przyległych użytków rolnych oraz przylega ona do gruntu ornego.

Powyższa zasada odnosi się także do stref buforowych ustanowionych w ramach norm dobrej kultury rolnej, jeśli rolnik zdecyduje się je zadeklarować jako obszary proekologiczne. Za obszary proekologiczne mogą być uznane strefy buforowe położone na gruncie ornym, jak również strefy, które przylegają dłuższą krawędzią do gruntów ornych gospodarstwa.

- **pasy gruntów (kwalifikujących się hektarów) wzdłuż obrzeży lasów** – pozostawia się rolnikowi wybór dotyczący prowadzenia produkcji rolnej na tych obszarach; w przypadku, jeżeli:
  - ✓ produkcja nie będzie prowadzona – szerokość pasa wynosi od 1 do 20 m; dopuszcza się wypas lub koszenie na paszę, pod warunkiem, że pasy te można odróżnić od przyległych użytków rolnych,
  - ✓ produkcja będzie prowadzona – szerokość pasa wynosi od 1 do 10 m; na tych obszarach obowiązuje zakaz stosowania środków ochrony roślin, w tym zaprawianie nasion.
- **obszary zalesione - po 2008 roku w ramach PROW 2007-2013** (zalesienia na gruntach rolnych) i PROW 2014-2020, które kwalifikowały się (zapewniły rolnikowi prawo) do jednolitej płatności obszarowej w 2008 r.,
- **międzyplony lub okrywa zielona** – wysiane mieszanki gatunków uprawnych albo wsiewki trawy lub roślin bobowatych drobnonasiennych w uprawę główną.
  - ❖ międzyplony ścierniskowe – wprowadzono dwie możliwości realizacji:
    - ✓ stały termin wysiewu oraz stały termin utrzymania, tj.
      - wysiew – w okresie od dnia 1 lipca do dnia 20 sierpnia;
      - utrzymanie na polu - co najmniej do dnia 15 października.
    - ✓ indywidualne podejście, tj.
      - wysiew – w okresie od dnia 1 lipca do dnia 20 sierpnia;
      - utrzymanie przez (co najmniej) 8 tygodni od dnia wysiewu mieszanki. Dzień wysiewu należy wskazać w oświadczeniu złożonym do kierownika biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, w terminie 7 dni od dnia wysiewu mieszanki. W przypadku, gdy rolnik nie wskaże (w ciągu 7 dni od daty wysiewu, a najpóźniej do dnia 27 sierpnia roku złożenia wniosku) dnia wysiewu mieszanki w oświadczeniu złożonym do kierownika biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, wówczas uznaje się, że rolnik wybrał wariant ze stałym terminem wysiewu i stałym terminem utrzymania.
  - ❖ międzyplony ozime:
    - wysiew – w okresie od dnia 1 lipca do dnia 1 października;
    - utrzymanie na polu - co najmniej do dnia 15 lutego kolejnego roku.

Powierzchnia zaliczana do obszaru EFA stanowi jedynie 30% powierzchni rzeczywistej (*patrz- współczynniki ważenia i przekształcenia*).

Za międzyplony lub okrywę zieloną w ramach obszaru proekologicznego uznawane będą mieszanki utworzone z co najmniej 2 gatunków roślin z poniższych grup uprawnych:

- zboża,
- oleiste,
- pastewne,
- miododajne,
- bobowate drobnonasienne (motylkowate drobnonasienne),
- bobowate grubonasienne (strączkowe).

Na międzyplonach utworzonych z mieszanek obowiązuje zakaz stosowania środków ochrony roślin przez okres ich utrzymania. W przypadku wsiewek trawy lub bobowatych drobnonasiennych w uprawę główną, zakaz ten obowiązuje od momentu zbioru uprawy głównej przez co najmniej osiem tygodni lub do momentu wysiewu kolejnej uprawy głównej. Ponadto zakaz stosowania środków ochrony roślin obejmuje również zaprawianie nasion.

Międzyplonem zaliczanym do obszaru EFA **nie jest**:

- międzyplon utworzony z mieszanek złożonych z samych gatunków zbóż,
- przypadek, w którym gatunki zbóż ozimych stosowane w mieszance pozostają jako uprawa stanowiąca plon główny w roku następującym po wysiewie mieszanki,
- przypadek, w którym mieszanka uprawiana jako międzyplon jest następnie uprawiana (pozostawiona) jako plon główny w roku następującym po wysiewie mieszanki, (jako plon główny można uprawiać poszczególne gatunki, z których utworzona była mieszanka),
- międzyplon zwykle wysiewany jesienią do zbioru lub wypasu.

Przykładowa lista gatunków, z których możliwe jest tworzenie mieszanek zaliczanych do obszarów proekologicznych, znajduje się w załączniku nr 1.

Jeżeli realizujesz **Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone** w ramach "Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego" PROW 2014-2020 i w swoim gospodarstwie posiadasz międzyplony, których w danym roku i na danej działce nie wykazujesz jako praktykę dodatkową - **taki obszar możesz jednocześnie zadeklarować jako obszar EFA, pod warunkiem spełnienia wymogów dotyczących międzyplonów uznawanych jako obszar EFA**. Jeżeli międzyplon w danym roku zostanie zadeklarowany jako praktyka dodatkowa, to w takim przypadku nie może być on jednocześnie zadeklarowany jako obszar EFA.

Jeżeli realizujesz: wariant **8.2 Międzyplon ozimy** lub wariant **8.3 Międzyplon ścierniskowy** Pakietu 8. Ochrona gleb i wód „Programu rolnośrodowiskowego” PROW 2007–2013 albo wariant **2.1 Międzyplony** Pakietu 2. Ochrona gleb i wód w ramach "Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego" PROW 2014-2020, to międzyplonów uprawianych w celu realizacji ww. zobowiązań - **nie możesz jednocześnie zadeklarować jako obszar EFA**. Jeżeli w gospodarstwie uprawiasz więcej międzyplonów (ponad powierzchnię wynikającą ze zobowiązania) i nie deklarujesz ich do w/w wariantów w ramach programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013 albo działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020, wtedy międzyplony te możesz zadeklarować jako obszar EFA.

- **uprawy wiążące azot (czyli rośliny bobowate)**, tj.: bób, bobik, ciecierzycza, fasola zwykła, fasola wielokwiatowa, groch siewny, groch siewny cukrowy, soczewica jadalna, soja zwyczajna, łubin biały, łubin wąskolistny, łubin żółty, peluszka, seradela uprawna, koniczyna czerwona, koniczyna biała, koniczyna białoróżowa, koniczyna perska, koniczyna krwistoczerwona, komonica zwyczajna, esparceta siewna, lucerna siewna, lucerna mieszańcowa, lucerna chmielowa, lędźwian, nostrzyk biały.

Na uprawach wiążących azot obowiązuje zakaz stosowania środków ochrony roślin. Ponadto zakaz ten obejmuje również zaprawianie nasion.

Powierzchnia zaliczana do obszaru EFA stanowi 100% powierzchni rzeczywistej uprawy (*patrz - współczynniki ważenia i przekształcenia*).

Jeżeli realizujesz **Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone** w ramach „Programu rolnośrodowiskowego” PROW 2007-2013 i w ramach "Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego" PROW 2014-2020 i w swoim gospodarstwie uprawiasz w plonie głównym rośliny bobowate drobnonasienne lub bobowate grubonasienne (z listy dostępnej w zakładce *Obszary proekologiczne (EFA)* - **uprawę taką możesz jednocześnie zadeklarować jako obszar proekologiczny (obszar EFA)** – uprawę wiążącą azot.

Obszary proekologiczne (EFA), co do zasady, powinny być położone na gruntach ornych danego gospodarstwa rolnego, z wyłączeniem zagajników o krótkiej rotacji i obszarów zalesionych w ramach PROW po 2008 r. Elementy krajobrazu i strefy buforowe muszą być położone na gruncie ornym lub przylegać do gruntu ornego dłuższą krawędzią. Elementy krajobrazu o nieregularnym kształcie (np. oczka wodne, pojedyncze drzewa) są uznawane za obszary EFA, jeśli będą fizycznie dotykały gruntu ornego, przynajmniej w jednym punkcie (nie jest określona minimalna wielkość punktu stykowego).

Od 2018 r. za obszary przylegające uznaje się elementy krajobrazu oraz strefy buforowe i miedze, jeżeli przylegają do obszaru proekologicznego bezpośrednio przylegającego do gruntów ornych gospodarstwa.

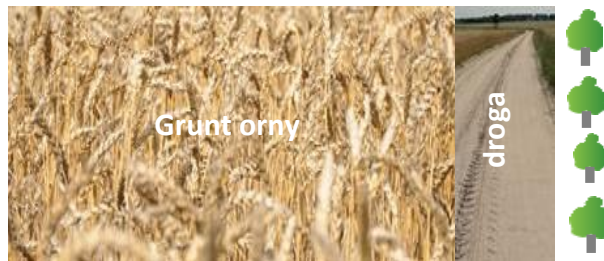
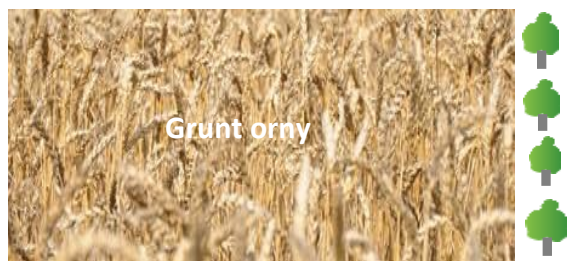
Strefy buforowe i miedze śródpolne lub elementy krajobrazu przylegające do innego obszaru EFA tego samego rolnika, np. obszar z uprawą wiążącą azot, mogą być zakwalifikowane jako obszary EFA. Biorąc pod uwagę różne wartości współczynników ważenia związanych z tymi elementami EFA, taka strefa buforowa lub element krajobrazu powinny być łatwe do odróżnienia od przylegającego innego obszaru EFA, np. gruntu ugorowanego, aby można było jednoznacznie określić powierzchnię każdego elementu.

Niekwalifikowalna bariera znajdująca się pomiędzy elementem krajobrazu i gruntami ornymi, taka jak np. niekwalifikowalny rów lub droga, uniemożliwia uznanie elementu krajobrazu za przylegający do gruntu ornego, a tym samym uznanie za element EFA. Wyjątek stanowią elementy krajobrazu chronione w ramach zasady wzajemnej zgodności.

Sezon wegetacyjny dla upraw wiążących azot sklasyfikowanych jako obszary EFA, czyli okres, w którym dana uprawa jest obecna na gruntach ornym, to sezon wegetacyjny, który jest charakterystyczny dla danego gatunku i celów produkcyjnych.

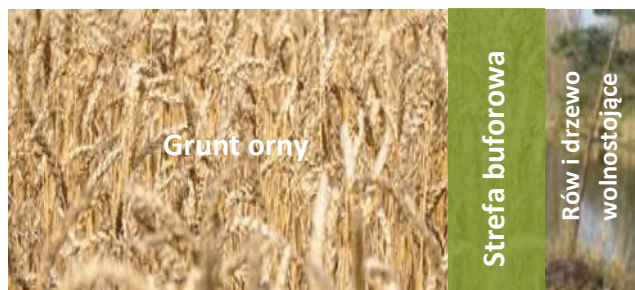
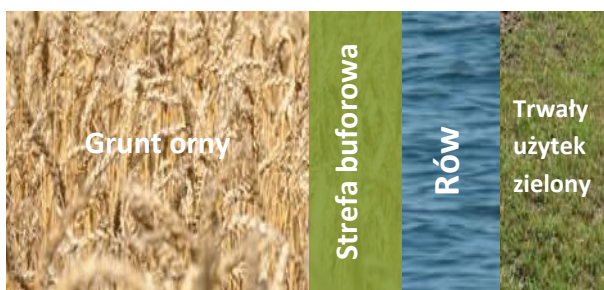
Gdy działka z gruntami ugorowanymi została zadeklarowana jako element EFA, po upływie 5 lat pozostaje nadal gruntem ornym i może być wykorzystywana w celu spełnienia zobowiązania w zakresie utrzymywania obszarów EFA.

Przykład:

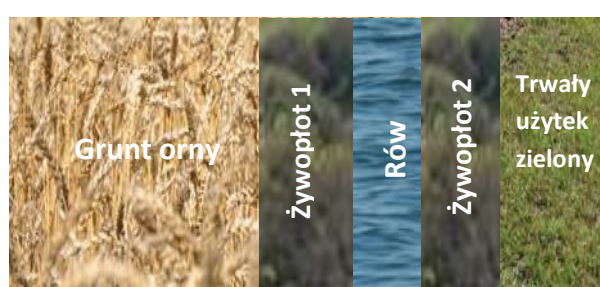
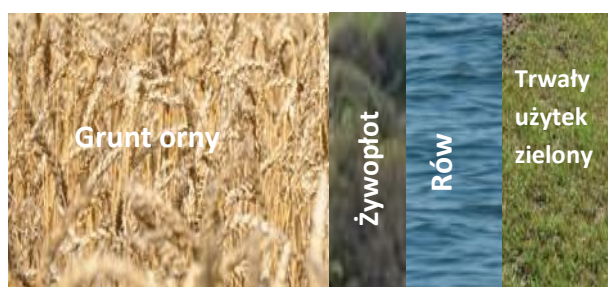
Zadrzewienie liniowe (leży bezpośrednio w sąsiedztwie działki rolnej, na której zadeklarowano grunt orny i **może być** zaliczone jako obszar proekologiczny).

Zadrzewienie liniowe jest oddzielone drogą (niekwalifikującą się do JPO, ponieważ jej szerokość przekracza 2 m) od działki rolnej, na której zadeklarowano grunt orny i **nie może** być zaliczone jako obszar proekologiczny.

Zarówno strefa buforowa, jak i rów, **mogą być** zaliczone jako obszary proekologiczne.

Strefę buforową oraz rów **można zaliczyć** jako obszar proekologiczny, drzewo wolnostojące w obrębie rowu **nie może być** zaliczone jako obszar proekologiczny, ponieważ obszary te **nie mogą się nakładać** (z wyjątkiem strefy buforowej).

Zarówno żywopłot, jak i rów, **mogą być uznane** za obszar proekologiczny.

Do obszaru proekologicznego **może być zaliczony żywopłot 1** gdyż przylega on bezpośrednio do gruntu ornego **oraz rów**, gdyż przylega on do EFA bezpośrednio przylegającego do gruntu ornego. **Żywopłot 2 nie może być zadeklarowany** do obszaru EFA, ponieważ przylega do rowu, który nie przylega bezpośrednio do gruntu ornego.

Oczko wodne może być uznane za obszar EFA, ponieważ fizycznie przylega do gruntu ornego. Oczko wodne można zadeklarować do powierzchni 0,3 ha.

W celu przestrzegania wymogu utrzymywania obszaru proekologicznego możesz zgłosić ten sam obszar lub element krajobrazu tylko raz w jednym roku składania wniosków.

Przykład:

Powierzchnię uprawy roślin wiążących azot (np. uprawy łubinu) w plonie głównym oraz powierzchnię wysianych następnie międzyplonów (gatunki lub mieszanki z załącznika nr 2) należy zgłosić tylko raz jako jedną powierzchnię obszaru proekologicznego. Nie należy sumować powierzchni tych dwóch upraw jako dwóch odrębnych obszarów EFA, ponieważ elementy w ramach obszarów EFA nie mogą się na siebie nakładać.

Obszar zadeklarowany we wniosku jako grunt ugorowany, a następnie wykorzystywany do uprawy międzyplonów, w tym samym roku składania wniosków, nie może zostać przez Ciebie zgłoszony dwa razy jako obszar proekologiczny.

W przypadku, gdy zadeklarowany przez rolnika element EFA w rzeczywistości nie istnieje lub w rzeczywistości nie kwalifikuje się jako element EFA, lub obszar zadeklarowany do obszarów EFA przekracza obszar w rzeczywistości stwierdzony dla tego obszaru EFA, wówczas inne obszary kwalifikujące się jako obszary EFA na zadeklarowanych przez rolnika działkach rolnych mogą być wykorzystane do kompensacji brakującej powierzchni – do osiągnięcia powierzchni zadeklarowanej przez rolnika jako obszary EFA. Obszary kwalifikujące się jako obszary EFA, które są brane pod uwagę dla celów kompensacji, powinny znajdować się w gospodarstwie rolnika. W przypadku, gdy element EFA jest wspólny dla kilku rolników, dla celów kompensacji, należy brać pod uwagę tylko tę część, która jest w dyspozycji danego rolnika.

Powierzchnię obszaru proekologicznego oblicza się poprzez mnożenie fizycznej powierzchni/długości/sztuk obszaru proekologicznego przez współczynnik ważenia oraz współczynnik przekształcenia. W przypadku elementów krajobrazu, których jednym z kryteriów jest szerokość, do obliczenia powierzchni obszaru proekologicznego należy uwzględnić długość tych elementów, a nie ich powierzchnię.

Oznaczenie elementu EFA	ELEMENT EFA	Współczynnik przekształcenia (m/drzewo na m ²)	Współczynnik ważenia	Obszar EFA (po zastosowaniu współczynników)
EFA1	Grunt ugorowany (m ²)	-	1,0	1,0 m ²
Element krajobrazu				
EFA2	Żywopłaty/ pasy zadrzewione (mb.)	5	2,0	10,0 m ²
EFA3	Drzewa wolnostojące w tym pomniki przyrody (sztuka)	20	1,5	30,0 m ²
EFA4	Zadrzewienie liniowe (mb.)	5	2,0	10,0 m ²
EFA5	Zagajniki śródpolne obejmujące drzewa, krzewy lub kamienie (m ²)	-	1,5	1,5 m ²
EFA6/9	Miedze śródpolne i strefy buforowe – o szerokości od 1 m do 20 m, na których nie jest prowadzona produkcja rolna (mb.)	6	1,5	9,0 m ²
EFA7	Oczka wodne (m ²)	-	1,5	1,5 m ²
EFA8	Rowy (mb.)	5	2,0	10,0 m ²
Pasy gruntów kwalifikujących się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (mb.)				
EFA10	✓ bez produkcji	6	1,5	9,0 m ²
EFA11	✓ z produkcją	6	0,3	1,8 m ²
EFA12	Obszary z zagajnikami o krótkiej rotacji, i na których nie stosuje się środków ochrony roślin oraz stosuje się nawożenie zgodnie z przepisami rozporządzenia dotyczącego EFA (m ²)	-	0,5	0,5 m ²
EFA13	Obszary zalesione w ramach PROW po 2008 r. (m ²)	-	1,0	1,0 m ²
EFA14a	Obszary z międzyplonami lub okrywą zieloną – międzyplon ścierniskowy (m ²)	-	0,3	0,3 m ²
EFA14b	Obszary z międzyplonami lub okrywą zieloną – międzyplon ozimy (m ²)	-	0,3	0,3 m ²
EFA14c	Wsiewki traw lub roślin bobowatych w plon główny (m ²)	-	0,3	0,3 m ²
EFA15	Obszary objęte uprawami wiążącymi azot (m ²)	-	1,0	1,0 m ²

Przykład:

Fizyczna długość zadrzewienia liniowego w Twoim gospodarstwie wynosi 30 m, współczynnik przekształcenia to 5, współczynnik ważenia to 2. Powierzchnia obszaru proekologicznego w tym przypadku wynosi:

$$30 \text{ m} * 5 * 2 = 300 \text{ m}^2$$

Przykład:

W Twoim gospodarstwie występuje strefa buforowa o szerokości 5 m i długości 40 m. Współczynnik przekształcenia to 6, współczynnik ważenia to 1,5. Powierzchnia obszaru proekologicznego w tym przypadku wynosi:

$$40 \text{ m} * 6 * 1,5 = 360 \text{ m}^2$$

- Zasady matematyczne w wyznaczaniu obszarów proekologicznych:

Przeliczając powierzchnię obszaru proekologicznego, wyrażoną w m² na powierzchnię wyrażoną w arach, należy stosować następujące reguły zaokrągleń:

- ✓ w przypadku, gdy na trzecim miejscu po przecinku znajduje się cyfra większa lub równa 5, to cyfrę przed nią występującą zaokrąglamy w górę, np. przed zaokrągleniem 5,5373 ha – po zaokrągleniu otrzymamy powierzchnię 5,54 ha lub przed zaokrągleniem 5,5353 ha – po zaokrągleniu otrzymamy powierzchnię 5,54 ha,
- ✓ w przypadku, gdy na trzecim miejscu po przecinku znajduje się cyfra mniejsza niż 5, to cyfrę przed nią występującą pozostawiamy bez zmian, np. przed zaokrągleniem 5,5323 ha – po zaokrągleniu otrzymamy powierzchnię 5,53 ha lub przed zaokrągleniem 5,5723 ha – po zaokrągleniu otrzymamy powierzchnię 5,57 ha.

Jeżeli wyliczony obszar proekologiczny w Twoim gospodarstwie stanowi mniej niż 5% gruntów ornych, a do spełnienia obowiązkowego progu realizacji obszarów proekologicznych „zabraknie” Ci nie więcej niż 2,5% powierzchni gruntów ornych stanowiących obszary proekologiczne w ramach gospodarstwa, nadal masz możliwość spełnienia obowiązkowego progu utrzymywania obszaru proekologicznego, poprzez umowne współdzielenie z innymi rolnikami obszaru objętego obowiązkową praktyką (wspólna realizacja). Ważne jest, aby minimum 50% obszarów proekologicznych było położone na terenie Twojego gospodarstwa.

Przykład:

W Twoim gospodarstwie grunty orne zajmują 30 ha. Minimalna powierzchnia obszaru proekologicznego powinna wynosić 1,5 ha (po uwzględnieniu współczynników ważenia i przekształcenia). Jeżeli w Twoim gospodarstwie obszary proekologiczne zajmują powierzchnię co najmniej 0,75 ha (po uwzględnieniu współczynników ważenia i przekształcenia) wówczas możesz realizować tę praktykę wspólnie z innymi rolnikami.

Obowiązek utrzymywania obszarów proekologicznych możesz realizować wspólnie z rolnikami, których gospodarstwa znajdują się względem Twojego gospodarstwa w bliskiej odległości, pod warunkiem, że obszary proekologiczne przylegają do siebie.

Aby gospodarstwo można było uznać za znajdujące się w bliskiej odległości, 80% powierzchni każdego gospodarstwa, uczestniczącego we wspólnej realizacji musi znajdować się w promieniu maksymalnie 15 km (tj. w okręgu o średnicy 30 km).

Liczba rolników uczestniczących w takiej wspólnej realizacji nie może przekroczyć dziesięciu osób.

Aby uczestniczyć we wspólnej realizacji należy zawrzeć pisemną umowę. Ponadto, każdy z rolników uczestniczących we wspólnej realizacji praktyki utrzymania obszaru proekologicznego, do wniosku o płatności bezpośrednio zobowiązany będzie dołączyć oświadczenie o powierzchni obszarów proekologicznych, umowę i deklarację o wspólnej realizacji praktyki utrzymania obszarów proekologicznych, których wzory są udostępnione przez ARiMR.

Nie każdy obszar proekologiczny kwalifikuje się do przyznania jednolitej płatności obszarowej.

W poniższej tabeli określono elementy proekologiczne oraz wskazano, które z nich kwalifikują się do przyznania jednolitej płatności obszarowej oraz jakie zadeklarowane elementy proekologiczne należy wliczyć do powierzchni gruntów ornych.

Nazwa	Elementy EFA	Elementy EFA, które można wliczyć do powierzchni działki rolnej	Zadeklarowane elementy EFA, które należy wliczyć do powierzchni gruntów ornych
EFA1	Grunty ugorowane	TAK: (mogą być również zaliczone jako uprawa w ramach praktyki dywersyfikacji upraw)	NIE
EFA2	Żywopłaty/pasy zadrzewione (metr bieżący)	NIE: chyba, że ich szerokość nie przekracza 2 m w obrębie działki rolnej (grunt orny)	TAK: chyba, że ich szerokość nie przekracza 2 m i została wliczona do działki rolnej
EFA3	Drzewa wolnostojące w tym pomniki przyrody (sztuka)	TAK: bez względu na liczbę drzew na 1 ha powierzchni gruntów ornych	TAK: chyba, że drzewa zostały wliczone do działki rolnej
EFA4	Zadrzewienie liniowe (metr bieżący)	NIE	TAK

EFA5	Zagajniki śródpolne obejmujące drzewa, krzewy lub kamienie	NIE: chyba, że łączna powierzchnia skupisk zadrzewień nie przekracza 0,01 ha	TAK: chyba, że łączna powierzchnia skupisk zadrzewień nie przekracza 0,01 ha i została wliczona do działki rolnej
EFA6/9	Miedze śródpolne i strefy buforowe (metr bieżący)	TAK: o ile jest prowadzona działalność rolnicza	TAK
EFA7	Oczka wodne (metr kwadratowy)	NIE: chyba, że powierzchnia oczka wodnego jest mniejsza niż 100 m ² (element krajobrazu podlegający zachowaniu w ramach norm)	TAK: chyba, że powierzchnia oczka wodnego jest mniejsza niż 100 m ² i została wliczona do działki rolnej
EFA8	Rowy (metr bieżący)	NIE: chyba, że szerokość rowu nie przekracza 2 m w obrębie działki rolnej (grunt orny)	TAK: chyba, że szerokość rowu nie przekracza 2 m i została wliczona do działki rolnej
EFA10	Pasy gruntów kwalifikujących się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (metr bieżący) bez produkcji	TAK	NIE
EFA11	Pasy gruntów kwalifikujących się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (metr bieżący) z produkcją	TAK	NIE
EFA12	Obszary z zagajnikami o krótkiej rotacji, na których nie stosuje się środków ochrony roślin oraz stosuje się nawożenie zgodnie z przepisami rozporządzenia dotyczącego EFA (metr kwadratowy)	TAK: kwalifikują się gatunki z rodzaju wierzba (<i>Salix</i> sp.), brzoza (<i>Betula</i> sp.) i topola czarna (<i>Populus nigra</i>)	TAK
EFA13	Obszary zalesione po 2008 r. (metr kwadratowy)	TAK: Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne (PROW 2007-2013), Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (PROW 2014-2020). Dotyczy gruntów zalesionych, które zapewniły w roku 2008 prawo do jednolitej płatności obszarowej	TAK
EFA14a	Obszary z międzyplonami lub okrywą zieloną - międzyplon ścierniskowy (metr kwadratowy)	NIE	NIE
EFA14b	Obszary z międzyplonami lub okrywą zieloną - międzyplon ozimy (metr kwadratowy)	NIE	NIE
EFA14c	Wszystkie trawy lub rośliny bobowate drobnonasienne w plon główny (metr kwadratowy)	NIE	NIE
EFA15	Obszary objęte uprawami wiążącymi azot (metr kwadratowy)	TAK: (mogą być również zaliczone jako uprawa w ramach praktyki dywersyfikacji upraw)	NIE

Nieutrzymywanie obszarów proekologicznych na poziomie co najmniej 5% gruntów ornych skutkować będzie zmniejszeniem powierzchni kwalifikującej się do przyznania płatności za zazielenienie.

Jeżeli w gospodarstwie o powierzchni gruntów ornych przekraczającej 15 ha (po uwzględnieniu zwolnień) obszary proekologiczne zajmują mniej niż 5% całkowitej powierzchni gruntów ornych, wówczas powierzchnia zatwierdzona do płatności za zazielenienie jest zmniejszana o 10-krotność brakującej powierzchni.

Przykład:

Rolnik deklaruje do jednolitej płatności obszarowej powierzchnię 20 ha, w tym grunty orne zajmują powierzchnię 16 ha. Wymagana powierzchnia obszarów proekologicznych wynosi 0,80 ha (5% x 16 ha). W gospodarstwie realizowane są praktyki dywersyfikacji upraw, natomiast powierzchnia obszaru proekologicznego wynosi 0,50 ha.

Ze względu na zbyt małą powierzchnię obszaru proekologicznego, powierzchnia kwalifikująca się do zazielenienia zostanie pomniejszona o 3,00 ha, tym samym płatność za zazielenienie zostanie przyznana do 17 ha.

Sposób wyliczenia zmniejszenia powierzchni ze względu na nieutrzymywanie **obszarów proekologicznych na poziomie co najmniej 5%** oraz sposób wyliczenia powierzchni kwalifikującej się do płatności za zazielenienie:

$$\text{Zmniejszenie powierzchni (EFA)} = (5\% \text{ powierzchnia gruntów ornych} - \text{obszar proekologiczny gospodarstwa}) * 10$$

$$\text{Powierzchnia kwalifikowana} = \text{powierzchnia użytków rolnych} - \text{zmniejszenie powierzchni (EFA)}$$

W przypadku, gdy dodatkowo nie są realizowane także praktyki dywersyfikacji upraw, przy ustalaniu powierzchni kwalifikowanej do płatności za zazielenienie zostaną także uwzględnione zmniejszenia wynikające z dywersyfikacji upraw.

W przypadku stwierdzenia, że przez trzy lata rolnik nie spełniał wymogów w zakresie utrzymywania obszaru proekologicznego, w kolejnych latach zmniejsza się powierzchnię kwalifikowaną do obliczania płatności za zazielenienie o dwukrotność powierzchni brakującego EFA.

Jeżeli posiadasz trwałe użytki zielone musisz realizować praktykę w zakresie trwałych użytków zielonych.

Trwałe użytki zielone (TUZ) – grunty wykorzystywane do uprawy traw lub innych pastewnych roślin zielnych rozsiewających się naturalnie (samosiewnych) lub uprawianych (wysiewanych), **które nie były objęte płodozmiannem danego gospodarstwa rolnego przez okres pięciu lat lub dłużej (wstecz).**

Trwały użytek zielony to obszar, na którym trawy i inne pastewne rośliny zielne zajmują ponad 50% kwalifikującego się obszaru działki rolnej.

Praktyka zazielenienia w ramach trwałych użytków zielonych składa się z dwóch elementów:

- obowiązku utrzymania na poziomie gospodarstwa wyznaczonych trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym, położonych na obszarach Natura 2000, w tym obejmujących gleby torfowe i podmokłe, które wymagają ścisłej ochrony,
- utrzymywania w skali kraju powierzchni trwałych użytków zielonych na niezmienionym poziomie w stosunku do ich powierzchni ustalonej w roku referencyjnym.

Trwałe użytki zielone wartościowe pod względem środowiskowym – TUZ cenny przyrodniczo

Jeżeli Twoje gospodarstwo jest położone na obszarze Natura 2000 i posiadasz wyznaczone trwałe użytki zielone wartościowe pod względem środowiskowym, obowiązuje Cię zakaz ich przekształcania w inne użytkowanie, w tym zaorwania. Informację o wyznaczonych trwałych użytkach zielonych znajdziesz w karcie informacyjnej dołączonej do spersonalizowanego wniosku o przyznanie płatności na rok 2018 oraz na załączniku graficznym.

W przypadku wyznaczonych trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym (TUZ cenny przyrodniczo), obowiązkowa praktyka w ramach płatności za zazielenienie polega na:

- zakazie przekształcania i zaorwania wyznaczonych TUZ cenny przyrodniczo – zakaz weryfikowany na poziomie gospodarstwa w kontekście działki referencyjnej;
- obowiązku ponownego przekształcenia danego obszaru w trwały użytek zielony w przypadku jego przekształcenia lub zaorania;
- terminowym wypełnieniu obowiązku przywrócenia TUZ cenny przyrodniczo – nie później niż data złożenia wniosku na następny rok.

Przekształcenie, w tym zaoranie trwałych użytków zielonych wrażliwych pod względem środowiskowym, skutkować będzie zmniejszeniem powierzchni kwalifikującej się do przyznania płatności za zazielenienie.

W przypadku przekształcenia trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym na obszary pozarolnicze, którego nie można przypisać decyzji rolnika (np. do użytku publicznego i w interesie publicznym, na wniosek władz krajowych) lub gdy rolnik zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej w całym gospodarstwie rolnym, co ostatecznie doprowadziło do przekształcenia TUZ cenny przyrodniczo¹, zakaz przekształcania nie ma zastosowania w odniesieniu do takiego rolnika.

¹ Rolnik, który całkowicie zaprzestaje prowadzenia działalności rolniczej nie będzie już dłużej podlegał obowiązkowi zazielenienia. W tym przypadku nie będzie się on ubiegać o płatności bezpośrednio i jego grunty nie zostaną przekazane żadnemu innemu rolnikowi.

Przykład:

Rolnik deklaruje do jednolitej płatności obszarowej powierzchnię 20 ha (użytki rolne), w tym trwałe użytki zielone **wartościowe pod względem środowiskowym (TUZ cenny przyrodniczo)** zajmują powierzchnię 2 ha. W gospodarstwie są spełnione praktyki dywersyfikacji upraw oraz obszary proekologiczne stanowią, co najmniej 5% gruntów ornych, ale rolnik zaorał 0,50 ha trwałych użytków zielonych cennych przyrodniczo. W takim przypadku rolnik zobowiązany jest do przywrócenia zaoranego trwałego użytku zielonego, a dodatkowo w danym roku zostanie zmniejszona powierzchnia kwalifikująca się do płatności za zazielenienie.

Ze względu na zaoranie trwałego użytku zielonego cennego przyrodniczo, powierzchnia kwalifikująca się do zazielenienia zostanie pomniejszona o 0,50 ha, tym samym płatność za zazielenienie zostanie przyznana do 19,50 ha.

Sposób wyliczenia zmniejszenia powierzchni ze względu na zaoranie trwałych użytków zielonych oraz sposób wyliczenia powierzchni kwalifikującej się do płatności za zazielenienie:

Zmniejszenie powierzchni (TUZ cenny) = powierzchnia TUZcenny przekształcona (zaorana)

Powierzchnia kwalifikowana = powierzchnia użytków rolnych – zmniejszenie powierzchni (TUZ cenny)

W przypadku, gdy w gospodarstwie tego rolnika nie są realizowane praktyki dywersyfikacji upraw lub obszar proekologiczny EFA zajmuje powierzchnię mniejszą niż 5% gruntów ornych, wówczas przy ustalaniu powierzchni kwalifikowanej do płatności za zazielenienie zostaną także uwzględnione zmniejszenia wynikające z dywersyfikacji upraw lub zmniejszenia z tytułu obszarów EFA.

Trwałe użytki zielone

Jeśli posiadasz trwałe użytki zielone, które nie są oznaczone jako cenne przyrodniczo wówczas obowiązuje Cię zakaz ich przekształcania, ale tylko wtedy, gdy stosunek trwałych użytków zielonych do wszystkich użytków rolnych w danym roku dla całego kraju zmniejszy się o więcej niż 5% do wskaźnika referencyjnego.

Trwałe użytki zielone obejmują grunty rolne, które są od co najmniej pięciu lat wykorzystywane pod uprawę traw lub innych pastewnych roślin zielnych, również wtedy gdy grunty te były w tym okresie orane i obsiewane inną odmianą pastewnej rośliny zielnej niż odmiana uprawiana na nich poprzednio.

Współczynnik referencyjny trwałych użytków zielonych to stosunek:

- ✓ powierzchni trwałych użytków zielonych zadeklarowanych przez rolników w roku 2012 i w roku 2015 (które nie były deklarowane jako trwałe użytki zielone w roku 2012) do
- ✓ do całkowitej powierzchni użytków rolnych zadeklarowanych przez rolników podlegających praktykom zazielenienia w 2015 roku.

W kolejnych latach wskaźnik udziału TUZ w powierzchni użytków rolnych nie może zmniejszyć się o więcej niż 5%, w stosunku do wskaźnika referencyjnego wyznaczonego.

W przypadku zmniejszenia współczynnika o więcej niż 5% każdy rolnik, który przekształcił obszar trwałych użytków zielonych w inne użytkowanie, będzie zobowiązany do ponownego przekształcenia obszaru w trwałe użytki zielone.

W przypadku, gdy obszar objęty TUZ został przekształcony i później wydzierżawiony lub sprzedany innemu rolnikowi, niezależnie od tego, czy był to TUZ lub TUZ cenny przyrodniczo, w przypadku gdy drugi rolnik podlega obowiązkowi w zakresie zazielenienia, będzie musiał przestrzegać **obowiązków** ponownego przekształcenia gruntu w TUZ.

W przypadku, gdy przejmujący rolnik nie podlega obowiązkowi w zakresie zazielenienia, jest rolnikiem prowadzącym produkcję metodami ekologicznymi lub został włączony do systemu dla małych gospodarstw, wówczas nie ma on obowiązku ponownego przekształcenia gruntu w TUZ.

Ma to również zastosowanie w odwrotnym przypadku, gdy działka, która jest objęta TUZ, jest w posiadaniu rolnika prowadzącego produkcję metodami ekologicznymi, lub znajduje się w gospodarstwie rolnika włączonego do systemu dla małych gospodarstw, jest przekształcona przez tego rolnika, a potem przekazana z innym rodzajem wykorzystywania gruntów do innego gospodarstwa podlegającego obowiązkowi w zakresie zazielenienia. Ten drugi rolnik nie będzie zobowiązany do ponownego przekształcenia w TUZ gruntów, przekształconych przez poprzedniego właściciela, natomiast

będzie musiał przestrzegać standardowych przepisów w odniesieniu do innych TUZ potencjalnie obecnych w gospodarstwie.

Płatność za zazielenienie przysługuje do powierzchni użytków rolnych kwalifikujących się do jednolitej płatności obszarowej, tj. do obszaru zatwierdzonego, o ile rolnik przestrzegał wszystkich swoich obowiązków w zakresie zazielenienia.

Przykład:

Jeżeli posiadasz gospodarstwo o łącznej powierzchni kwalifikującej się do jednolitej płatności obszarowej wynoszącej 120 ha, w tym grunty orne zajmują 91 ha, trwałe użytki zielone – 25 ha i obszar zalesiony w ramach PROW – 4 ha i spełniasz wszystkie wymagane praktyki zazielenienia, wówczas płatność za zazielenienie przysługuje Ci do powierzchni 120 ha.

Nieprzestrzeganie zasad zazielenienia, stwierdzone zarówno w kontroli administracyjnej jak i w kontroli na miejscu, naraża Cię na zmniejszenie kwoty należnych płatności za zazielenienie oraz karę administracyjną.

Do płatności za zazielenienie zostanie zatwierdzona powierzchnia po zastosowaniu zmniejszeń wynikających z niezgodności w zakresie realizacji praktyk zazielenienia.

Załącznik 1. Wykaz roślin uprawianych a rodzaj wg klasyfikacji botanicznej.

Roślina uprawna	Uprawa (rodzaj)	Roślina uprawna	Uprawa (rodzaj)
anyż (biedrzynek anyż)	anyż (biedrzynek anyż)	narcyz trąbkowy	narcyz
arnika łąkowa	arnika	nasturcja większa	nasturcja
aster chiński	aster	nawłoc pospolita	nawłoc pospolita
babka lancetowata	babka	nostrzyk biały	nostrzyk
babka płesznik		nostrzyk żółty	
barbula szara	barbula	ogórecznik lekarski	ogórecznik lekarski
batat, słodki ziemniak	bataty	oman wielki	oman wielki
bazylia pospolita	bazylia pospolita	orlik pospolity	orlik pospolity
bergenia grubolistna	bergenia grubolistna	ostropest plamisty	ostropest plamisty
bodziszek iberyjski	bodziszek	ostróżeczka ogrodowa	ostróżeczka ogrodowa
bodziszek leśny		ostrzeń pospolity	
burak cukrowy	burak	owies bizantyjski	owies
burak ćwikłowy		owies nagi/owies nagoziarnisty jary	
burak liściowy, boćwina		owies siewny	
burak pastewny		owies szorstki	
bylica boże drzewko	bylica	pasternak zwyczajny	pasternak zwyczajny
bylica estragon		pietruszka korzeniowa	pietruszka
bylica piołun		pietruszka naciowa	
chaber bławatek	chaber	pięciornik kurze ziele	pięciornik kurze ziele
chaber driakiewnik		pluskwica cuchnąca	pluskwica cuchnąca
chaber górski		pokrzywa zwyczajna	pokrzywa zwyczajna
chaber nardeński		poziomka	poziomka
chaber wielkogłówkowy		truskawka	
ciecierzyca pospolita		ciecierzyca	malwa czarna
cykoria siewna (korzeniowa)	cykoria	prawoślaz lekarski	proso
cykoria warzywna (liściowa, sałatowa)		proso	
endywia eskariola		pajza	
endywia kędzierzawa		przelot pospolity	
cynia wytworna	cynia	pszczelnik mołdawski	pszczelnik

czarnuszka siewna	czarnuszka	pszenica orkisz- jara	pszenica orkisz
czarnuszka damasceńska		pszenica płaskurka - jara	pszenica jara
czarnuszka orientalna		pszenica samopsza - jara	
cząber górski		pszenica twarda - jara	
cząber ogrodowy		pszenica zwyczajna - jara	
cebula kartoflanka	czosnek	pszenica orkisz- f. ozima	pszenica orkisz
cebula perłowa		pszenica płaskurka - f. ozima	pszenica ozima
cebula wielopiętrowa		pszenica samopsza -f. ozima	
cebula zwyczajna		pszenica twarda - f. ozima	
czosnek		pszenica zwyczajna - f. ozima	
czosnek niedźwiedzi		pszenżyto jare	pszenżyto jare
por		pszenżyto ozime	pszenżyto ozime
rokambuł		przewiercień okrągłolistny	przewiercień
siedmiolatka		rdest wężownik	rdest
szalotka		rezeda wonna	rezeda
szczypiorek	rezeda żółta		
dalia zmienna	dalia	roszpunka warzywna	roszpunka warzywna
drapacz lekarski	drapacz lekarski	rozchodnikowiec okazały	rozchodnikowiec/rozchodnik
driakiew purpurowa	driakiew	roźnik przerośnięty	roźnik
dzielżan jesienny	dzielżan	różeniec górski	różeniec górski
dziewanna wielkokwiatowa	dziewanna wielkokwiatowa	rumian rzymski (szlachetny)	rumian rzymski (szlachetny)
arcydzięgiel litwor	dzięgiel	rumianek pospolity	rumianek pospolity
dzięgiel leśny		ruta zwyczajna	ruta zwyczajna
dziurawiec zwyczajny	dziurawiec zwyczajny	rutewka orlikolistna	rutewka
dzwonek ogrodowy	dzwonek	rutwica lekarska	rutwica
molucella, dzwonki irlandzkie	dzwonki irlandzkie	rutwica wschodnia	
eszolcja kalifornijska	eszolcja	rzepik pospolity	rzepik pospolity
facelia błękitna	facelia	salsefia	salsefia
facelia dzwonekowata		sałata głowiasta masłowa	sałata
fasola wielkokwiatowa	fasola	sałata głowiasta krucha	
fasola zwykła karłowa		sałata listkowa (rozetowa)	
fasola zwykła tyczna		sałata łodygowa	
fiótek trójbarwny	fiótek trójbarwny	sałata rzymska	
glistnik jaskótcze ziele	glistnik jaskótcze ziele	seler korzeniowy	seler
gomfrena kulista	gomfrena	seler naciowy	
goździk brodaty	goździk	seradela uprawna	seradela uprawna
goździk ogrodowy		serdecznik pospolity	serdecznik pospolity
grindelia szorstka	grindelia szorstka	siekiernica górska	siekiernica górska
groch siewny (jadalny i pastewny - peluska)	groch	siwiec żółty	siwiec żółty
groch zwyczajny łuskowy		skorzonera	skorzonera
groch zwyczajny cukrowy		słonecznik oleisty	słonecznik
lędźwian	groszek (lędźwian)	słonecznik pastewny	
groszek leśny		topinambur	
groszek pachnący		soczewica jadalna	soczewica jadalna
gryka	gryka	soja zwyczajna	soja zwyczajna
hyzop lekarski	hyzop lekarski	sorgo techniczne	sorgo
jasnota biała	jasnota	sorgo zwyczajne	
jeżówka purpurowa	jeżówka purpurowa	trawa sudańska	
jęczmień jary	jęczmień jary	sparceta piaskowa	sparceta
jęczmień ozimy	jęczmień ozimy	sparceta (esparceta) siewna	
języczka pomarańczowa	języczka	stewia rebaudiana	stewia

kard hiszpański		suchlin różowy	suchlin
karczoch zwyczajny		suchokwiat roczny	suchokwiat roczny
kminek zwyczajny	kminek zwyczajny	szałwia lekarska	szałwia
kocanki ogrodowe	kocanki ogrodowe	szałwia okrągowa	
kocanki piaskowe	kocanki piaskowe	szałwia omączona	
kolendra siewna	kolendra siewna	szałwia lśniąca	
komonica błotna	komonica	szałwia powabna	szanta zwyczajna
komonica zwyczajna		szanta zwyczajna	
komosa ryżowa, quinoa	komosa ryżowa, quinoa	szarłat wiechowaty	szarłat
koniczyna biała	koniczyna	szarłat zwisty	
koniczyna białoróżowa		szarłat	
koniczyna egipska (aleksandryjska)		szczęć leśna	szczęć
koniczyna krwistoczerwona		szczęć sukiennicza	
koniczyna łąkowa (czerwona)		szczodrak krokoszowy (leuzea)	szczodrak krokoszowy
koniczyna perska		szpinak nowozelandzki	szpinak nowozelandzki
konopie siewne		konopie siewne	szpinak warzywny (zwyczajny)
konwalia majowa	konwalia majowa	ślaz dziki	ślaz
koper ogrodowy	koper ogrodowy	ślaz maurytański	
koper włoski (fenkuł)	koper włoski	ślazowiec pensylwański	ślazowiec pensylwański
kosmos żółty	kosmos	ślazówka ogrodowa	ślazówka
kosmos podwójnie pierzasty		ślazówka turyngska	
kozieradka pospolita	kozieradka pospolita	festulolium	trawy
koźłek lekarski	koźłek lekarski	kostrzewa czerwona	
kraspedia kulista	kraspedia	kostrzewa łąkowa	
krokosz barwierski	krokosz barwierski	kostrzewa nitkowata	
krwawnica pospolita	krwawnica	kostrzewa owcza	
krwawnik pospolity	krwawnik pospolity	kostrzewa szczecińska	
krwiściąg mniejszy	krwiściąg	kostrzewa trzcinowa	
kuklik zwisty	kuklik	kupkówka pospolita	
kukurydza cukrowa	kukurydza	mietlica biaława	
kukurydza pękająca		mietlica pospolita	
kukurydza woskowata		mietlica psia	
kukurydza zwyczajna		mietlica rozłogowa	
lawenda wąskolistna	lawenda wąskolistna	mozga kanaryjska/kanar	
lebiodka pospolita (oregano)	lebiodka (oregano)	rajgras wyniosły/rajgras francuski	
majeranek ogrodowy		stokłosa bezostna	
len oleisty	len	stokłosa uniolowata	
len włóknisty		tymotka kolankowata	
len wielkokwaitowy		tymotka łąkowa	
lepiężnik różowy	lepiężnik różowy	wiechlina błotna	
Inica (Inianka) pospolita	Inica	wiechlina gajowa	
lobularia nadmorska	lobularia	wiechlina łąkowa	
lonas roczny	lonas	wiechlina zwyczajna	
lubczyk ogrodowy	lubczyk ogrodowy	życica mieszańcowa/rajgras oldenburski	
lucerna chmielowa (nerkowata)	lucerna	życica trwała/rajgras angielski	
lucerna mieszańcowa		życica wielokwiatowa westerwoldzka/rajgras holenderski	
lucerna sierpowata		życica wielokwiatowa/rajgras włoski	

lucerna siewna		trybula leśna	trybula leśna
lukrecja gładka	lukrecja	trędownik bulwiasty	trędownik
łopian większy	łopian większy	trojeść krwista	trojeść
łubin biały	łubin	tulipan ogrodowy	tulipan
łubin wąskolistny		tysiącznik pospolity	tysiącznik pospolity
łubin żółty		werbena pospolita	werbena pospolita
łyszczec wiechowaty	łyszczec	wierzbownica drobnokwiatowa	wierzbownica drobnokwiatowa
łyszczec wytworny		wierzbówka koprzyca	wierzbówka koprzyca
macierzanka piaskowa	macierzanka	wiesiołek dwuletni	wiesiołek
macierzanka zwyczajna		wiesiołek dziwny	
tymianek pospolity (właściwy)		wiesiołek lamarka	
mak lekarski	mak	wilczomlec białobrzegi	wilczomlec
mak wschodni		wilżyna ciernista	wilżyna ciernista
mak nagołodygowy		ber (włośnica)	włośnica
marchew jadalna	marchew	proso węgierskie (mohar)	wrotycz (złocięń) maruna
marchew pastewna		wrotycz (złocięń) maruna	
marzanka wonna	marzanka wonna	bobik	wyka (jara)*
marzanna barwierska	marzanna barwierska	bób	
melisa lekarska	melisa lekarska	wyka siewna	
mięta okrągłolistna	mięta	wyka kosmata	wyka (ozima)
mięta długolistna		wyżlin większy	wyżlin
mięta kędzierzawa		zatrwian wrębnny	zatrwian
mięta pieprzowa		zatrwian Suworowa	
mikołajek płaskolistny	mikołajek	złocięń trójbarwny	złocięń
młęk wiosenny	młęk wiosenny	złocięń wieńcowy	
miodunka plamista	miodunka plamista	złocięń dalmatyński	
mniszek lekarski	mniszek lekarski	złociszek oskrzydłony	złociszek
mydlnica lekarska	mydlnica lekarska	żeń-szeń prawdziwy	żeń-szeń prawdziwy
niecierpek balsamina	niecierpek	żmijowiec zwyczajny	żmijowiec zwyczajny
nagietek lekarski	nagietek lekarski	żyto jare	żyto jare
naparstnica purpurowa	naparstnica	żyto krzyca	żyto ozime
naparstnica wełnista		żyto ozime	
Kapustowate (Brassicaceae)			
gorczyca biała	gorczyca biała	kapusta chińska	kapusta właściwa
gorczyca czarna	gorczyca czarna	kapusta pekińska	
gorczyca sarepska	gorczyca sarepska	rzepa ścierniskowa	
brukiew	kapusta rzepak - jary	katran abisyński	katran abisyński
rzepak jary		lewkonia letnia	lewkonia
rzepak ozimy	kapusta rzepak - ozimy	lnianka siewna (lnicznik)	lnianka siewna (lnicznik)
brokuł włoski	kapusta warzywna	lewkonia dwurożna	maciejka
jarmuż		miesiącznica roczna	miesiącznica
kalafior		rokietta siewna (ogrodowa)	rokietta
kalarepa		rukiew wodna	rukiew
kapusta brukselska		perko	rzepik ozimy
kapusta głowiasta biała		rzepik	
kapusta głowiasta czerwona		pieprzyca siewna (rzeżucha ogrodowa)	rzeżucha ogrodowa
kapusta pastewna		rzodkiew czarna	rzodkiew
kapusta włoska		rzodkiew oleista	
		rzodkiewka	

Dyniowate (Cucurbitaceae)			
arbuz (kawon)	arbuz (kawon)	dynia figolistna	dynia figolistna
cukinia	dynia zwyczajna	dynia olbrzymia	dynia olbrzymia
dynia oleista		dynia piżmowa	dynia piżmowa
dynia pastewna		ogórek kiwano	kiwano
dynia zwyczajna		melon	melon
kabaczek		ogórek	ogórek
patison		dynia figolistna	dynia figolistna
dynia ozdobna		dynia olbrzymia	dynia olbrzymia
Psiankowate (Solanaceae)			
bieluń dziędzierzawa	bieluń dziędzierzawa	pokrzyk wilcza jagoda	pokrzyk wilcza jagoda
bieluń indiański	bieluń indiański	pomidor	pomidor
lulek czarny	lulek czarny	pomidor skórzasty	pomidor skórzasty
oberżyna (bakłażan)	oberżyna (bakłażan)	rodzynek brazylijski	rodzynek brazylijski
papryka roczna	papryka roczna	tytoń	tytoń
		ziemniak	ziemniak

Załącznik 2. Przykładowa lista gatunków, z których możliwe jest tworzenie mieszanek międzyplonów/ okrywy zielonej, uznawanych za obszary proekologiczne (EFA).

Rośliny uprawne przydatne w uprawie jako międzyplony			
Lp.	Roślina	Czas uprawy	Grupa uprawna
1	pszenica zwyczajna jara	UR	Zbożowe
2	pszenica zwyczajna ozima	UR	Zbożowe
3	pszenżyto jare	UR	Zbożowe
4	pszenżyto ozime	UR	Zbożowe
5	żyto jare	UR	Zbożowe
6	żyto ozime	UR	Zbożowe
7	owies	UR	Zbożowe
8	jęczmień jary	UR	Zbożowe
9	jęczmień ozimy	UR	Zbożowe
10	mieszanka zbożowa	UR	Zbożowe
11	gorczyca biała, czarna, brązowa	UR	Oleiste
12	rzepak jary	UR	Oleiste
13	rzepak ozimy	UR	Oleiste
14	rzepik	UR	Oleiste
15	rzodkiew oleista	UR	Oleiste
16	perko (Brachina)	UR	Pastewne
17	rzepa pastewna	UR	Pastewne
18	słonecznik pastewny	UR	Pastewne
19	facelia błękitna	UR	Miododajne
20	gryka zwyczajna	UR	Pozostałe polowe
21	proso	UR	Pozostałe polowe
22	sorgo	UR	Pozostałe polowe
23	kukurydza	UR	Pozostałe polowe
24	łubin biały	UR	Bobowate grubonasienne
25	łubin wąskolistny	UR	Bobowate grubonasienne
26	łubin żółty	UR	Bobowate grubonasienne
27	groch siewny	UR	Bobowate grubonasienne
28	peluszka	UR	Bobowate grubonasienne
29	bobik	UR	Bobowate grubonasienne
30	seradela uprawna	UR	Bobowate grubonasienne
31	soja zwyczajna	UR	Bobowate grubonasienne
32	wyka kosmata	UD	Bobowate grubonasienne
33	wyka siewna	UR	Bobowate grubonasienne
34	esparceta siewna	UW	Bobowate drobnonasienne

35	komonica zwyczajna	UW	Bobowate drobnonasienne
36	komonica błotna	UW	Bobowate drobnonasienne
37	koniczyna biała	UW	Bobowate drobnonasienne
38	koniczyna białoróżowa	UW	Bobowate drobnonasienne
39	koniczyna czerwona	UW	Bobowate drobnonasienne
40	koniczyna egipska (aleksandryjska)	UW	Bobowate drobnonasienne
41	koniczyna krwistoczerwona	UR	Bobowate drobnonasienne
42	koniczyna perska	UR	Bobowate drobnonasienne
43	lucerna chmielowa (nerkowata)	UW	Bobowate drobnonasienne
44	lucerna mieszańcowa	UW	Bobowate drobnonasienne
45	lucerna sierpowata	UW	Bobowate drobnonasienne
46	lucerna siewna	UW	Bobowate drobnonasienne
47	nostrzyk biały	UR	Bobowate drobnonasienne
48	nostrzyk żółty (lekarski)	UD	Bobowate drobnonasienne
49	przełot pospolity	UW	Bobowate drobnonasienne
50	mieszanka traw (mieszanki jedno - i wielogatunkowe)	UR	Pastewne

UR – uprawa roczna, UW – uprawa wieloletnia, UD – uprawa dwuletnia

Załącznik 3. Przykładowe gatunki roślin kwalifikujące się do kategorii „trawy lub inne pastewne rośliny zielne”.

Przykładowe gatunki roślin	
✓ koniczyna biała (wyłącznie w mieszance z trawą)	✓ kostrzewa szczeciniasta
✓ koniczyna białoróżowa (wyłącznie w mieszance z trawą)	✓ kostrzewa trzcinowa
✓ koniczyna czerwona (wyłącznie w mieszance z trawą)	✓ kupkówka pospolita
✓ koniczyna egipska (wyłącznie w mieszance z trawą)	✓ mietlica biaława
✓ koniczyna krwistoczerwona (wyłącznie w mieszance z trawą)	✓ mietlica pospolita
✓ koniczyna perska (wyłącznie w mieszance z trawą)	✓ mietlica psia
✓ lucerna chmielowa (wyłącznie w mieszance z trawą)	✓ mietlica rozłogowa
✓ lucerna mieszańcowa (wyłącznie w mieszance z trawą)	✓ mozga kanaryjska/kanar
✓ lucerna sierpowata (wyłącznie w mieszance z trawą)	✓ rajgras wyniosły/rajgras francuski
✓ lucerna siewna (wyłącznie w mieszance z trawą)	✓ stokłosa bezostna
✓ łąka przemiana	✓ stokłosa uniolowata
✓ mieszanka jednoroczna traw	✓ tymotka kolankowata
✓ mieszanka jednoroczna traw z motylkowatymi drobnonasiennymi	✓ tymotka łąkowa
✓ mieszanka wieloletnia traw	✓ wiechlina błotna
✓ mieszanka wieloletnia traw z motylkowatymi drobnonasiennymi	✓ wiechlina gajowa
✓ pastwisko przemienne	✓ wiechlina łąkowa
✓ festulolium	✓ wiechlina zwyczajna
✓ kostrzewa czerwona	✓ życica mieszańcowa/rajgras oldenburski
✓ kostrzewa łąkowa	✓ życica trwała/rajgras angielski
✓ kostrzewa nitkowata	✓ życica wielokwiatowa westerwoldzka/rajgras holenderski
✓ kostrzewa owcza	✓ życica wielokwiatowa/rajgras włoski

Załącznik 4. Przykładowa lista gatunków zaliczanych do upraw trwałych

✓ Agrest	✓ Malina
✓ Amelanchier (świdośliwa)	✓ Morela
✓ Aronia czarno owocowa	✓ Pigwa
✓ Bez czarny	✓ Pigwowiec
✓ Borówka brusznica	✓ Porzeczka (czarna i kolorowa)
✓ Borówka niska	✓ Porzeczko agrest
✓ Borówka wysoka i średnia	✓ Rabarbar
✓ Brzoskwinia	✓ Rokitnik
✓ Czereśnia	✓ Róża owocowa
✓ Dereń jadalny	✓ Szparag
✓ Grusza	✓ Śliwa
✓ Jabłoń	✓ Winorośl
✓ Jagoda kamczacka (suchodrzew jadalny)	✓ Wiśnia
✓ Jeżyna	✓ Żurawina

WAŻNE DATY W ROKU 2018

STYCZEŃ

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
1	1	2	3	4	5	6	7
2	8	9	10	11	12	13	14
3	15	16	17	18	19	20	21
4	22	23	24	25	26	27	28
5	29	31					

Rozpoczęcie realizacji norm i wymogów wzajemnej zgodności.

ARIMR rozpoczyna przyjmowanie oświadczeń potwierdzających brak zmian w stosunku do roku poprzedniego.

LUTY

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
5				1	2	3	4
6	5	6	7	8	9	10	11
7	12	13	14	15	16	17	18
8	19	20	21	22	23	24	25
9	26	27	28				

MARZEC

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
9				1	2	3	4
10	5	6	7	8	9	10	11
11	12	13	14	15	16	17	18
12	19	20	21	22	23	24	25
13	26	27	28	29	30	31	

Końcowy termin przyjmowania oświadczeń potwierdzających brak zmian w stosunku do roku poprzedniego.

Początek składania wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich na rok 2018 – eWniosekPlus.

KWIECIEŃ

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
13							1
14	2	3	4	5	6	7	8
15	9	10	11	12	13	14	15
16	16	17	18	19	20	21	22
17	23	24	25	26	27	28	29
18	30						

MAJ

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
18		1	2	3	4	5	6
19	7	8	9	10	11	12	13
20	14	15	16	17	18	19	20
21	21	22	23	24	25	26	27
22	28	29	30	31			

Końcowy termin składania wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich i załączników do wniosków (bez stosowania zmniejszeń płatności).

Posiadanie gospodarstwa.

CZERWIEC

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
22					1	2	3
23	4	5	6	7	8	9	10
24	11	12	13	14	15	16	17
25	18	19	20	21	22	23	24
26	25	26	27	28	29	30	

Końcowy termin składania zmian do wniosków o przyznanie płatności (bez stosowania zmniejszeń płatności).

Ostateczny termin składania zmian do wniosków oraz uzupełniania braków (z zastosowaniem zmniejszenia należnych płatności).

WAŻNE DATY W ROKU 2018

LIPIEC

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
26							1
27	2	3	4	5	6	7	8
28	9	10	11	12	13	14	15
29	16	17	18	19	20	21	22
30	23	24	25	26	27	28	29
31	30	31					

Początkowy termin siewu międzyplonów ścierniskowych i międzyplonów ozimych.

W przypadku międzyplonu ścierniskowego:

- stały termin wysiewu oraz stały termin utrzymania lub
- indywidualne podejście, tj. wysiew od dnia 1 lipca do dnia 20 sierpnia i utrzymanie przez (co najmniej) 8 tygodni od dnia wysiewu mieszanki + złożenie oświadczenia do BP ARIMR w terminie 7 dni od dnia wysiania.

Ostateczny termin składania wniosków o przyznanie płatności w przypadku przekazania gospodarstwa.

Końcowy termin na przeprowadzenie zabiegu agrotechnicznego mającego na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanego rośliności.

SIERPIEŃ

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
31			1	2	3	4	5
32	6	7	8	9	10	11	12
33	13	14	15	16	17	18	19
34	20	21	22	23	24	25	26
35	27	28	29	30	31		

Końcowy termin siewu międzyplonów ścierniskowych.

WRZESIEŃ

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
35						1	2
36	3	4	5	6	7	8	9
37	10	11	12	13	14	15	16
38	17	18	19	20	21	22	23
39	24	25	26	27	28	29	30

Końcowy termin na złożenie oświadczenia o wystąpieniu z systemu dla małych gospodarstw (po tym terminie oświadczenie może złożyć spadkobierca lub następca prawny rolnika).

Końcowy termin siewu międzyplonów ozimych.

Minimalny termin utrzymania międzyplonów ścierniskowych.

PAŹDZIERNIK

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
40	1	2	3	4	5	6	7
41	8	9	10	11	12	13	14
42	15	16	17	18	19	20	21
43	22	23	24	25	26	27	28
44	29	30	31				

LISTOPAD

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
44			1	2	3	4	
45	5	6	7	8	9	10	11
46	12	13	14	15	16	17	18
47	19	20	21	22	23	24	25
48	26	27	28	29	30		

Rozpoczęcie realizacji płatności bezpośrednich za rok 2018.

GRUDZIEŃ

	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	Sb	Nd
48						1	2
49	3	4	5	6	7	8	9
50	10	11	12	13	14	15	16
51	17	18	19	20	21	22	23
52	24	25	26	27	28	29	30

15 lutego 2019 r. – minimalny termin utrzymania międzyplonów ozimych.

Oddziały Regionalne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Dolnośląski Oddział Regionalny

ul. Giełdowa 8
52-438 Wrocław
Tel. 71 369 74 00

Kujawsko-Pomorski Oddział Regionalny

ul. Dąbrowskiego 4
87-100 Toruń
Tel. 56 619 83 00

Lubelski Oddział Regionalny

Elizówka 65 a k/Lublina
21-003 Ciecierzyn
Tel. 81 756 88 10

Lubuski Oddział Regionalny

al. Zjednoczenia 104
65-120 Zielona Góra
Tel. 68 329 27 00

Łódzki Oddział Regionalny

al. Piłsudskiego 84
92-202 Łódź
Tel. 42 675 67 00

Małopolski Oddział Regionalny

ul. Lubicz 25
31-503 Kraków
Tel. 12 629 80 10

Mazowiecki Oddział Regionalny

al. Jana Pawła II 70
00-175 Warszawa
Tel. 22 536 57 06

Opolski Oddział Regionalny

ul. Wrocławska 170 G
45-836 Opole
Tel. 77 401 84 00

Podkarpacki Oddział Regionalny

al. Rejtana 36
35-310 Rzeszów
Tel. 17 875 60 00

Podlaski Oddział Regionalny

ul. Nowa 2
18-400 Łomża
Tel. 86 215 63 11

Pomorski Oddział Regionalny

ul. Kołłątaja 1
81-332 Gdynia
Tel. 58 668 60 00

Śląski Oddział Regionalny

ul. J. Sobieskiego 7
42-200 Częstochowa
Tel. 34 378 28 00

Świętokrzyski Oddział Regionalny

ul. Warszawska 430
25-414 Kielce
Tel. 41 349 09 00

Warmińsko-Mazurski Oddział Regionalny

ul. Św. Wojciecha 2
10-038 Olsztyn
Tel. 89 521 09 20

Wielkopolski Oddział Regionalny

ul. Strzeszyńska 36
60-479 Poznań
Tel. 61 845 38 33

Zachodniopomorski Oddział Regionalny

ul. Szafera 10
71-245 Szczecin
Tel. 91 469 84 00

Uwaga: Niniejsza publikacja ma charakter wyłącznie informacyjny i nie zastępuje przepisów prawa. Jej treść nie może być podstawą do jakichkolwiek roszczeń prawnych. Po opublikowaniu broszury stan prawny może ulec zmianie w wyniku ustanowienia przepisów prawa krajowego. Aktualne informacje są dostępne na stronie internetowej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.